

**MYKOLO RÖMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KRIMINALISTIKOS KATEDRA**

ALEKSANDR VALENTIJ
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA

**Kokybės valdymo sistemos diegimas
Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Eduardas Vaitkevičius

Vilnius, 2008

TŪRINYS:

ĮVADAS.....	3
1. LIETUVOS POLICIJOS KRIMINALISTINIŲ TYRIMŲ CENTRAS. ISTORIJA, RAIDA, PERSPEKTYVOS	7
1.1. Kriminalistinių tyrimų raida Lietuvoje	7
1.2. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras.....	11
1.3. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro 2005 – 2008 m. veiklos rezultatų analizė.....	13
2. KOKYBĖS VALDYMO SISTEMA. SAMPRATA, PIRMTAKAI, RAIDA	18
2.1. Kokybės valdymo sistemos pirmtakai	19
2.2. Tarptautinė patirtis akredituojant tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijas	20
2.3. Standartas ISO/IEC 17025. Sukūrimo prielaidos ir diegimo ypatumai	23
3. LP KTC KOKYBĖS VALDYMO SISTEMA.....	24
3.1. LP KTC kokybės valdymo sistemos sukūrimas įgyvendinant PHARE projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro laboratorijos modernizavimas“ komponentą Nr. 8.	27
3.2. Kokybės valdymo sistemos tobulinimas ir plėtra įgyvendinant projektą „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro išorinė akreditacija pagal ISO 17025 standartą.“	31
3.2.1. LP KTC pasiruošimas akreditacijai	34
3.2.2. Bendradarbiavimas su tarptautinė akreditacijos tarnyba.....	37
3.2.3. LP KTC akreditacija	39
3.3. Kokybės valdymo sistemos įdiegimo rezultatų analizė	43
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	47
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS	50
SANTRAUKA.....	54
SUMMARY	56
PRIEDAI.....	58

ĮVADAS

Temos aktualumas

2004 m. gegužės 1 d. Lietuva tapo Europos Sąjungos (toliau – ES) nare. Prisijungimo prie Europos Sąjungos sutartis numato laikiną Europos Sąjungos finansinę pagalbą naujosioms valstybėms narėms tam tikrose srityse, tarp kurių ir teisingumo ir vidaus reikalų sritys, kurioms keliamas itin aktualus teisėsaugos gebėjimų stiprinimo uždavinys.

Viena iš priemonių kovoti su organizuotu nusikalstamumu ir didinti policijos patikimumą – tai efektyviai ir darniai veikiančios kokybės valdymo sistemos įdiegimas Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre (toliau – LP KTC). Kokybės valdymo sistema – tai mechanizmas, koordinuojantis ir palaikantis veiklas, kurių reikia norint užtikrinti produktų, procesų ar paslaugų charakteristikų atitikimą tam tikriems reikalavimams. Šis mechanizmo įdiegimas yra ilgai trunkantis ir reikalaujantis daug darbo ir materialijų sąnaudų procesas. Net ir atlikus daugybę parengiamųjų ir įgyvendinimo veiksmų, iškyla būtinybė įvertinti atliktų veiksmų kokybę. Vienas iš būdų įrodyti kokybės valdymo sistemos (toliau – KVS) teisingą, kokybišką įdiegimą – LP KTC akreditacija pagal standartą „*Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencija. Bendrieji reikalavimai*“ (toliau – ISO/IEC 17025:2005). Tai yra KVS diegimo metu atliktų darbo auditas, kuris turi patvirtinti kokybės užtikrinimo mechanizmo funkcionavimą, aptikti galimus neatitikimus ir trukumus. Be to, tokios akreditacijos reikalingumas pabrėžiamas ne viename Interpolo nurodyme ir rekomendacijoje bei 1997 m. birželio 9 d. Europos Tarybos Rezoliucijoje dėl keitimosi DNR tyrimų rezultatais (97/C 193/02), kur teigiama, kad visų šalių kriminalistinių tyrimų laboratorijos (taip pat DNR duomenų bazės) turėtų būti akredituojamos pagal standartą. Akreditacijos būtinumas nurodomas ir Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Policijos ir muitinės bendradarbiavimo plėtojimo Europos Sąjungoje (COM (2004) 376 final).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Seimas taip pat yra išreiškę savo poziciją dėl naujų kriminalistinių gebėjimų įdiegimo, tyrimų įvairovės išplėtimo, tyrimų rezultatų bei mokslinių išvadų patikimumo stiprinimo ne viename priimtame norminiame dokumente, pavyzdžiui, Teisingumo ministerijos bei Vidaus reikalų ministerijos kriminalistinių tyrimų institucijų vystymo programa (Vyriausybės 1999 m. kovo 2 d. nutarimas Nr. 235) bei Nacionalinė nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programa (Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX-1383).

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras tapo pirmąją pagal tarptautinį standartą ISO/IEC 17025:2005 "Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai" akredituota ekspertine įstaiga Lietuvoje.

Olandijos akreditavimo taryba 2007 m. spalio 31 d. patvirtino Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kompetencijos atitiktį standartui ISO 17025. Akredituotos 8 kriminalistinių tyrimų sritys ir 20 metodų: DNR, daktiloskopinių, trasologinių tyrimų, narkotinių medžiagų, rašysenos ir parašų, ginklų, transporto priemonių, alkoholinių skysčių tyrimo. Kai kurie Lietuvoje akredituoti metodai iki šiol neakredituoti Europos šalyse.

Darbo tikslas

Pagrindinis darbo tikslas - išsamiai išnagrinėti ir įvertinti KVS diegimo teisėsaugos institucijoje eigos ypatybės ir problematiką, akreditacijos proceso veiksmus ir dalyvius, lemiančius sėkmingai ir efektyviai funkcionuojančios KVS įdiegimą.

Darbo uždaviniai

1. Duoti teorinį kokybės valdymo sistemos apibūdinimą;
2. Išsamiai išnagrinėti LP KTC akreditacijos eigą, kaip esminį faktorių lėmusį funkcionuojančios KVS įdiegimą;
3. Išskirti KVS diegimo procesų ypatumus, charakterizuojamų teisėsaugos institucijos specifika;
4. Išanalizuoti LP KTC standartinių veiklios procedūrų (toliau – SVP) pokyčius sąlygotus akreditacijos proceso koregavimo veiksmų;
5. Atlikti įvairių LP KTC skyrių veiklos analizę diegiant KVS;
6. Išanalizuoti pagrindinių KVS diegimo proceso dalyvių funkcijas bei įtaką sėkmingam iškeltų tikslų įgyvendinimui.

Hipotezė

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kokybės valdymo sistemos tinkamą įdiegimą pagal ISO/IEC 17025 standarto reikalavimus įrodo išorinės akreditacijos įstaigos išduotas sertifikatas.

Tyrimo objektas

Objektu šiuo atveju yra Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kokybės valdymo sistema kaip visuma. Tiriamu dalyku yra KVS diegimo proceso ypatumai ir specifiniai bruožai.

Metodologija

Dėl darbo specifikos, iš socialinių tyrimo metodų grupių (kiekybinių ir kokybinių) dominuojančia buvo pasirinkta kokybinių metodų grupė. Darbe bus pasinaudota kelias kokybiniais duomenų apdorojimo metodais: stebėjimo, lyginamuoju, aprašomuoju (deskriptyviniu) bei turinio analizės. Kiekvienas iš metodų bus pasirenkamas, priklausomai nuo iškeltų tikslų ir medžiagos pobūdžio. Kadangi darbo atlikimas naudojant vien kokybiniais metodus rizikuoja virsti nenuosekliu ir šališku, tam tinkamais atvejais bus pasinaudota ir kiekybiniais tyrimo metodais.

Stebėjimo metodas pasireišk per tiesioginį kokybės valdymo sistemos diegimą proceso stebėjimą iš „vidaus“, t.y. betarpiškai dalyvaujant KVS diegimo procese, ruošiant akreditacijos projekto dokumentaciją, glaudžiai bendradarbiaujant su kokybės valdymo sistemos diegimo ir akreditacijos proceso dalyviais.

Lyginamasis metodas bus naudojamas atliekant tyrimų metodikų tobulinimo ir papildymų analizę, lyginant su analogiškais veiksmais kitose Lietuvos ir užsienio institucijose, bei norint atskleisti konkretaus atvejo pokytį duotoje laiko atkarpoje.

Aprašomasis metodas panaudotinas, norint apibūdinti konkretaus skyriaus ar specialisto funkcijas ir pareigas, bei jų veiką reglamentuojančius norminius aktus.

Tūrinio analizės metodais bus naudojamas tais atvejais, kai publikacijų, monogramų bei mokslinių straipsnių turinys nebus tinkamas tiesioginiam citavimui, tačiau tai bus labai svarbūs duomenys. Tokiu atveju, informacijos šaltinyje gauta medžiaga darbe bus pateikta po apdorojimo, padarant nuorodą į originalų šaltinį.

Tyrimo chronologinės ribos

Šiame darbe bus analizuojama LP KTC veiklos laikotarpio atkarpa nuo 2002 m. iki šių dienų.

Šioje laiko atkarpoje LP KTC užbaigė didžiausią savo vystymo programą. Naujo ir šiuolaikiško laboratorijos pastato statyba buvo finansuojama iš Lietuvos biudžeto, o moderni įranga buvo įsigyta už PHARE projekto LT.01.07.01 lėšas. „Dvynių“ projekto partneriai iš Jungtinės Karalystės konsultavo, suteikė mokslinių žinių ir apmokė LP KTC specialistus įvairiose tyrimų, tokių kaip DNR, balistikos, dokumentų, vaizdų, narkotikų, cheminių ir fizikinių, srityse.

Būtent šį laikotarpį pradėta diegti kokybės valdymo sistema, o 2006 – 2007 metais įgyvendintas projektas „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro išorinė akreditacija pagal ISO 17025:2005 standartą“, finansuojamas Europos Sąjungos lėšomis, leido LP KTC KVS atliekamus tyrimus iškelti į naują kokybės lygį, pasiekiant pažangiausių Europos kriminalistinių laboratorinių lygį.

Darbo praktinė reikšmė.

Praktinė darbo vertė pasireiškia išvadų, gautų problemų analizės metu, aktualumu. Šias išvadas apie kokybės valdymo sistemos diegimą gali panaudoti platus spektras valstybinių institucijų bei privataus verslo įmonių, kuriant savo KVS diegimo strategiją. Daugelis valstybinių institucijų, kurioms iškilo būtinybė įdiegti KVS, susiduria su nežinomybės problema: tokio pobūdžio veiksmai dažniausiai niekada nebuvo atliekami, kas sąlygoja praktinių ir teorinių žinių stoką pirmame veiksmų etape. Šiame darbe bus aprašytos KVS diegimo gairės, potencialios problemos su kuriomis susiduriama dažniausiai, ir jų sprendimo algoritmai. Darbe bus aprašytas akreditacijos procesas, kuriame dalyvauja techniniai ekspertai iš įvairių užsienio šalių, kas savo ruožtu, duoda puikią galimybę stebėti ir analizuoti pažangiausiu Europos Sąjungos ir pasaulio specialistų darbą ir taip perimti didžiausias šios srities naujoves.

1. LIETUVOS POLICIJOS KRIMINALISTINIŲ TYRIMŲ CENTRAS. ISTORIJA, RAIDA, PERSPEKTYVOS

1.1. Kriminalistinių tyrimų raida Lietuvoje.

Mokslinius metodus ir technines priemones nusikaltimams tirti Lietuvoje pradėjo naudoti kriminalinė policija. Jos sudėtyje plėtojosi kriminalistinių tyrimų padaliniai.

Mokslinės kriminalistikos pradžia Lietuvoje reikėtų laikyti 1927-uosius.

Tais metais kriminalinės policijos skyriuje B buvo paskirtas Nusikaltėlių registracijos vedėjas (juo tapo Antanas Penčyla).

Nusikaltėlių registracijos vedėjo žinioje buvo:

1. Daktiloskopija;
2. Tapatybės nustatymas daktiloskopija, fotografija, pėdsakų ir kt. pagalba;
3. Dokumentų tyrimas;
4. Žinių tvarkymas ir teikimas apie įtariamuosius ir teistus;
5. Muziejus;
6. Įvairūs laboratoriniai tyrimai.

Tai buvo pirmoji valstybinė kriminalistinė įstaiga Lietuvoje.

Apie tyrimų laboratorijos įsteigimą 1934 m. žurnalas „Policija“ rašė: „Kriminalinės policijos laboratorijos kūrėsi iš lėto. Tiksliai nustatyti laboratorijos įkūrimo datos negalima, nes vienas kitas tyrimas jau buvo padarytas prieš aštuonerius metus, t.y. tada, kai laboratorijai nei specialios patalpos, nei specialios aparatūros neturėta. Tačiau pats gyvenimas pareikalavo, kad tokia laboratorija būtų, nes kiekvienais metais augo skaičius tokių nusikaltimų, kurių be laboratorinio tyrimo pagalbos išaiškinti negalima.¹

Pavyzdžiui, teismo fotografija, kuri yra kriminalistinės technikos dalis, jau buvo 1919 m. 1920 m. gegužės 14 d. paskelbtame sąrašė buvo patvirtinti po vieną fotografo, šunų inspektoriaus ir jo padėjėjo etatai. 1922 m. buvo sukurti pirmieji nusikaltėlių identifikavimo ir registravimo įrenginiai, bet jie dar buvo primityvus, ir daktiloskopija dar kuri laiką buvo vienintele identifikavimo priemonė.

A. Penčyla neilgai ėjo Nusikaltėlių registracijos vedėjo pareigas. Dar tų pačių metų lapkritį šios sekcijos vedėju paskirtas Petras Gustavas Pamataitis (po kiek laiko šis padalinys pavadintas

¹ Gerasimavičius V. Iš kriminalistinių tyrimų Lietuvoje istorijos// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

Identifikacijos biuru). P. Pamataitis labai daug prisidėjo prie kriminalistikos mokslo plėtojimo Lietuvoje. Jis laikėsi principo, kad kiekvienas nusikaltėlis nusikaltimo vietoje palieka kokių nors pėdsakų, ir juos tinkamai paėmus bei ištyrus būtinai turi būti nustatytas nusikaltėlis.

Identifikacijos biuro laboratorijose buvo atliekami suklastotų dokumentų, rašysenos, mašinraščio, šaunamųjų ginklų, kulku ir tūtelių, netikrų pinigų ir įrankių jiems gaminti, kraujo, cheminiai ir kiti tyrimai.

P. Pamataičio vadovaujamas Identifikacijos biuras atrodė taip:²

1. Nusikaltėlių registracijos dalyje buvo registruojami valstybės kriminaliniai nusikaltėliai ir įtariamieji, vedamos jų asmens bylos, Žinios apie juos teikiamos atitinkamoms institucijoms;

2. Paieškos dalis leido dvisavaitį laikraštį „Kriminalines policijos žinios“, knygas „Ieškomi“, pranešimus apie ieškomus asmenis;

3. Daktiloskopijos dalis vedė daktiloskopinę 10 pirštų ir monodaktiloskopinę registraciją, pagal rankų pirštų atspaudus nustatinėjo asmenų tapatybę;

4. Technikos dalies darbuotojai vykdavo į nusikaltimų vietas, ypač Kaune, atlikdavo techninį įvykio vietos tyrimą, darydavo eskizus, planus, bandymus, palyginimus ir kt.

5. Narkotikų dalyje buvo kaupiamos žinios apie prekybą narkotikais, nelegalius narkotikų pirklius, platintojus ir kt.

6. Pasų ir kitų dokumentų dalyje buvo kaupiamos žinios apie padirbtus pasus, liudijimus, raštų ir parašų klastojimus bei tiriamos klastotės;

7. Kovos su prekyba moterimis dalyje buvo renkamos žinios apie prekybą moterimis ir daromos išvados;

8. Pinigų, ženklų ir vertybinių popierių dalyje buvo sisteminamos žinios apie jų padirbėjus, platintojus, slėpėjus, tarpininkus, padirbinėjimo bei platinimo būdus ir kt.;

9. Statistikos dalyje buvo tvarkomi visos šalies kriminaliniai duomenys, braižomos diagramos ir kt.;

10. Užsienio dalis susirašinėjo su kitų valstybių policija dėl asmenų sulaikymo, išdavimo, tapatybės nustatymo ir pan.;

11. Šunų dresavimo dalis dresavo šunis, vykdavo su jais į nusikaltimo vietas.

1931 m. „Policijoje“ aprašyti būdai ir techninės priemonės, kurias naudojo to meto kriminalinė policija. Tai didinamieji stiklai, fotografijos aparatai, mikroskopai, mikrofotokameros, spektroskopai, kvarco lempos, cheminiai tyrimai ir kt. Turėta fotoaparatus ir detektyvinei fotografijai. To meto

² Gerasimavičius V. Iš kriminalistinių tyrimų Lietuvoje istorijos// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

policijos naudotą techninių priemonių rinkinį sudarė daktiloskopijos dėžutė, daktiloskopijos kišeninės ir vadinamasis žmogžudysčių nešulys, kuris svėrė 20 kg. Jame buvo fotografijos aparatas, daktiloskopijos dėžutė, kompasas, termometras, vaistinėlė, įrankių rinkinys (kirvis, gražtas, kaltas, replės), braižymo priemonės, medžiagos išliejoms daryti, visrakčių komplektas, guminės pirštinės, žibintuvėlis, matavimo prietaisai, didinamieji stiklai ir kt. Šios priemonės buvo naudojamos piktadario pėdsakams surasti, paimti ir apsaugoti, o esant reikalui ir kai kuriuos bandymus atlikti vietoje.³

Po P. Pamataičio Identifikacijos biurui vadovavęs Albinas Klemas daug dėmesio skyrė laboratorijai ir skyriaus darbui tobulinti, stengėsi plačiau taikyti mokslinius metodus ir plėtoti Lietuvos kriminalistikos mokslą.

To meto policijos spaudoje rašoma, kad būtina ypatingą dėmesį skirti technikai. Policija puikiai suprantanti, kad šių dienų nusikaltėlius, naudojančius naujausius technikos išradimus, galima nugalėti tik neblogiau techniškai pasirengus. Pirmiausia nusikaltimams tirti buvo pasitelkiami gamtos mokslai (chemija, fotochemija, fizika, teismo medicina, psichotechnika ir kt.).

Pavyzdžiui, tarpukario kriminalistai ekspertai specialiais siurbliais nusiurbdavo nuo drabužių dulkes ir kitas daleles. Jos laboratorijoje būdavo mikroskopiškai, mikrochemiškai ir mikrospektroskopiškai tyrinėjamos, nustatinėjama, kur, kokiose patalpose ir kokiose vietose įtariamasis yra lankęsis. Buvo nustatinėjama kraujo, seilių, spermos, šlapimo kilmė. Tai, padėdavo išsiaiškinti, kas nusikaltimo vietoje paliko nuorūkas, nosines ir pan. Iš parako pėdsakų būdavo nustatoma, koku užtaisu ir iš kokio atstumo šauta, o specialiais aparatais tyrinėjant, iššautas tūteles ir kulkas būdavo identifikuojamas ir pats ginklas. Taip pat buvo atliekamas dokumentų tyrimas: nuo popieriaus rūšies nustatymo iki naudojamų medžiagų ištyrimo ir parašymo laiko nustatymo. Nusikaltėliams operatyviai susekti buvo naudojamos chemines gaudyklės.

Buvo labai išplėtotą daktiloskopinė identifikacija. Štai P. Pamataičis 1935 m. tarptautinėje kriminalines policijos komisijoje Kopenhagoje skaitė pagrindinį pranešimą apie pirštų atspaudų būtinumą pasuose ir jo nuomonei buvo pritarta. Lietuvoje svarstyti klausimai apie pirštų atspaudų dėjimą ir ant įvairių čekių, vekselių ar kitų dokumentų. Buvo atliekami įdomūs plaukų tyrimai. Be tradicinių klausimų kriminalistai spręsdavo, iš kurios kūno vietos iškritęs plaukas, nukirptas ar nutrauktas kaip seniai, aštriomis ar bukomis žirklėmis kirptas ir pan.

Galima aptikti netgi voratinklių tyrimų. Pavyzdžiui, viename miestelyje savo namuose, kambaryje greta staklių dirbtuvės, rastas nužudytas stalius. Kilo įtarimas, kad tai padaryti galėjo vienas miestelio gyventojas. Įvykio vietoje pėdsakų nerasta. Bet, apžiūrint įtariamojo drabužius, ant kepurės

³ Gerasimavičius V. Iš kriminalistinių tyrimų Lietuvoje istorijos// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

aptikta dulkėmis aplipusio voratinklio. Jis buvo kuo atsargiausiai nuimtas, supakuotas ir nusiųstas į laboratoriją. Ir nustatyta, kad voratinklį audė naminis voras *tegenaria domestika*, o prie jo yra prilipusių medienos (pušies) dalelių. Vadinasi, voratinklis galėjo būti iš staliaus dirbtuvių. Surinkus papildomų įrodymų, įtarimas visiškai pasitvirtino ir nusikaltimas buvo atskleistas.

Kasmet buvo atliekama vis daugiau tyrimų. 1931 m. - 38, 1932 m. - 84, 1933 m. - 205, 1934 m. - 695, 1935 m. - 883, 1937 m. - net 4389. 1937 m. daktiloskopinėje kartotekoje buvo 18,5 tūkst. daktiloskopinių kortelių ir 80 tūkst. pavienių pirštų atspaudų.

Kriminalistinius tyrimus atlikti gali tik kvalifikuoti specialistai. Kas juos rengė? Kaip rašė to meto spauda, ekspertai dažniausiai tobulindavosi savarankiškai, tačiau kai kurie (daugiausia kriminalistai, biologai, fizikai) Valstybės saugumo departamento būdavo siunčiami į užsienį stažuotis. Praėjusio amžiaus ketvirtojo dešimtmečio pabaigoje Lietuvos kriminalinės policijos Identifikacijos skyriaus laboratorijos (jose buvo atliekama daugiau kaip 20 rūšių tyrimai) niekuo nenusileido analogiškomis Vakarų Europos laboratorijoms.

Deja, Lietuvos okupacija nubraukė visus prieškarinio kriminalistų laimėjimus. Neliko nei technikos, nei specialistų, ir po Antrojo pasaulinio karo kriminalistikos mokslas Lietuvoje buvo kuriamas nuo nulio.

Pirmieji pokario ekspertai nebuvo labai išsilavinę, neturėjo patirties. Jie dalyvavo įvykio virtų apžiūrose, surasdavo, užfiksavo ir paėmė nusikaltimų pėdsakus ir daiktinius įrodymus, taip pat konsultavo operatyvinius milicijos darbuotojus.

Daugiausia buvo atliekami daktiloskopiniai tyrimai, įsilaužimo, plovimo, grėžimo įrankių ir jų pėdsakų identifikavimas, kiti trasologiniai tyrimai.

1948 m. Lietuvoje prie Vidaus reikalų ministerijos buvo sukurtas savarankiškas ekspertinis kriminalistinis padalinys. Jame dirbo penki pareigūnai. Po dešimtmečio jau 12 jų dirbo šalies ekspertinėje tarnyboje. Po kelerių metų buvo įsteigta daugiau kriminalistų ekspertų pareigybių.

Netrukus organizuotas chemijos laboratorijos darbas. Daugiausia čia buvo atliekami to meto metalinių rublių, vėliau ir banknotų bei vertybinių popierių tyrimai.

Pagyvėjo kriminalistų ekspertų darbas ir kituose šalies miestuose.

1970 m. įsteigta maisto produktų tyrimo laboratorija. Ji labai pasitarnavo teisėsaugininkams kovojant su piktnaudžiavimais maisto produktų prekyboje ir gamyboje. Jau tuomet Kaune ir aplinkiniuose rajonuose gausėjo degtinės falsifikatų. Jie buvo gaminami iš įvairių rūšių spirito ir platinami per valstybinę prekybos tinklą). Buvo falsifikuojami ir brangūs alkoholiniai gėrimai -

skiedžiami pigiais. Vis daugiau piktnaudžiavimų pasitaikydavo prekiaujant kava ir kitais produktais, tad netrukus buvo įsteigta maisto produktų tyrimo laboratorija Kaune.

Nusikaltėliams tobulėjant, nebuvo galima tenkintis senais analitiniais daiktinių įrodymų tyrimo metodais. Daiktiniais įrodymais tapdavo mikroskopiniai medžiagų kiekiai, kuriems tirti buvo būtina speciali mokslinė tyrimo technika, nauji metodai, specialistai. Atsirado poreikis kriminalistikoje diegti instrumentinius daiktinių įrodymų tyrimo metodus, tad buvo įsteigta fizikinė laboratorija. Netrukus ji buvo aprūpinta naujais to meto tyrimo aparatais.

Tarnybos darbas tobulėjo, buvo stengiamasi ją aprūpinti naujais technika, kuriamos naujos nusikaltimų pėdsakų ir kitų daiktinių įrodymų tyrimo laboratorijos.

1986 m. Lietuvos vidaus reikalų ministerijos ekspertinis kriminalistinis skyrius darbe pradėjo naudoti kompiuterius.

Šalyje įvyko daugybė politinių ir socialinių pokyčių. Keitėsi ir kriminalistikos uždaviniai, darbų apimtys. Bet, svarbiausia, atsivėrus sienoms, pamatėme, kaip dirbama kitų valstybių kriminalistinių tyrimų laboratorijose.

1.2. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras - specializuota policijos įstaiga. Svarbiausias jos specialistų darbas - tirti įvykio vietose rastus pėdsakus ir kitus objektus, rūpintis nacionalinių kriminalistinių įskaitų organizavimu ir panaudojimu aiškinant nusikalstamas veikas.

Centre dirba chemikai, biologai, fizikai, matematikai, teisininkai. Daugelis šių aukštos kvalifikacijos specialistų (tarp jų penki mokslo daktarai) stažavosi Europoje ar Amerikoje.

Ir jei pareigūnams, atliekantiems įvykio vietos tyrimą, trūksta specialių kurios nors srities žinių, jiems į pagalbą ateina Kriminalistinių tyrimų centro specialistai (dažniausiai tokiais atvejais reikalinga ginklų ir sprogmenų specialistų ar biologų pagalba).

Be to, Centras rūpinasi teritorinių policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos kėlimu, mokymu, užtikriname jų atliekamų tyrimų kokybę.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centrui ypač svarbūs buvo 2002-ieji: vykdant Europos Sąjungos PHARE dvejų metų projektą (jį koordinavo Didžiosios Britanijos kriminalistinių tyrimų tarnyba), persikelta į naujas, reikalavimus tokioms laboratorijoms atitinkančias patalpas, įsigyta šiuolaikiškos įrangos (skenuojamasis elektroninis mikroskopas, skaitmeninė fotolaboratorija, DNR

analizatorius, lyginamųjų mikroskopų, vaizdų tyrimo įranga, rankų pėdsakų paieškos sistemų, skaitmeninių fotoaparatus ir kt.).⁴

Centro specialistai kelia kvalifikaciją tarptautiniuose projektuose. Dirbantieji narkotinių ir psichotropinių medžiagų tyrimo laboratorijose kasmet dalyvauja Jungtinių Tautų organizuojamoje kokybės užtikrinimo programoje, Biologinių tyrimų skyriaus specialistai - Europos kriminalistinių DNR tyrimų laboratorijų darbo kokybės kontrolės programoje GEDNAP (German DNA profiling group), ginklų specialistai - Vokietijos federalinės kriminalinės policijos valdybos kriminalinės technikos instituto projekte FIRETYDE (Firearms Type/Class Determination, sprogmenų tyrimo specialistai - Tarptautinės sprogmenų ekspertų grupės FINEX (prie ENFSI – European Network of Forensic Science Institutes) veikloje ir kituose projektuose.⁵

Nuo 2006 metų Kriminalistinių tyrimų centras dalyvauja dar keliuose Europos Sąjungos finansuojamuose projektuose. Vienas iš jų - „Specialioji Kaliningrado tranzito programa“, kurio viena dalis buvo skirta daktiloskopinių ir dokumentų tyrimų gebėjimams stiprinti.

Aktyviai dalyvauta ir pereinamojo laikotarpio institucijų plėtros priemonės projekte „Nusikaltimų intelektinei nuosavybei ir elektroninių nusikaltimų tyrimo, atskleidimo ir prevencijos infrastruktūros sukūrimas Lietuvos policijos sistemoje“. Šis projektas skirtas vaizdų, informacinių technologijų ir DNR tyrimams plėtoti.

Deja, kartais užsakovams (ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros, teismų pareigūnams) tenka labai ilgai laukti, kol bus atlikti biologiniai DNR, rašysenos, intelektinių technologijų ir kiti tyrimai. Todėl, atsižvelgdami į užsienio patirtį, ieškoma galimybių optimizuoti darbą.

Kad būtų patogiau užsakovams, jau dirbama pagal vadinamąjį „vieno langelio“ principą.

Svarbiausia, kad atliekamų tyrimų rezultatai būtų patikimi, todėl penktus metus vykdoma tyrimų kokybės užtikrinimo programą. Centro specialistai aktyviai dalyvauja kuriant kokybės vadybos sistemą. Ji užtikrins tyrimų rezultatų kokybę, bus geriau patenkinti užsakovų poreikiai, tad tikimasi pelnyti didesnę jų pasitikėjimą.

Vyriausybei pateiktas Valstybės DNR registro sukūrimo ir DNR tyrimų efektyvesnio panaudojimo programos projektas.

Vykdoma šalies kriminalistinių tyrimų padalinių veiklos optimizavimo programą. Patvirtinta nauja teritorinių policijos įstaigų veiklos apžiūrint ir tiriant įvykio vietas koncepcija. Vykdamas jos

⁴ Drobnyš V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras nenusileidžia analogiškomis institucijoms užsienyje// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

⁵ Drobnyš V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras nenusileidžia analogiškomis institucijoms užsienyje// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

igyvendinimo priemonių planą, įsigyta įrangos kriminalistiniam įvykio vietų aptarnavimui, kitos kriminalistinės technikos ir eksploatacinių medžiagų.

2005-aisiais Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras pelnė tarptautinį pripažinimą - tapo Europos ekspertinių institucijų asociacijos (toliau – ENFSI) nariu. Narystė šioje organizacijoje labai naudinga - ENFSI rengia konferencijas, įvairių kriminalistikos sričių darbo grupių susitikimus, per kuriuos aptariami mokslo laimėjimai, platinama speciali literatūra, specialių tyrimo metodų aprašymai, akumuliuojama šalių narių ekspertinė patirtis, platinami informaciniai biuleteniai. Visa tai jau prieinama Lietuvos policijos specialistams.

Lietuvos policijos kriminalistinių centro kolektyvas, kaip ir tarpukario ekspertai kriminalistai, gali pasigirti tuo, kad centro specialistai, laboratorijos ir techninės galimybės niekuo nenusileidžia analogiškomis Europos Sąjungos įstaigoms, o kolegoms teisėsaugininkams užsienyje Lietuvos kriminalistai yra patikimi partneriai.

1.3. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro 2005 – 2008 m. veiklos rezultatų analizė

Objektų tyrimai LP KTC.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras yra didžiausia mūsų šalies ekspertinė įstaiga. Joje šiuo metu dirba 160 darbuotojų, iš kurių 96 yra pareigūnai. 112 LP KTC darbuotojų yra įtraukta į Centro viršininko patvirtintą Lietuvos policijos objektų tyrimo specialistų sąrašą, o 63 darbuotojai – į Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintą teismo ekspertų sąrašą. Kasmet LP KTC yra atliekama nuo 7 iki 10 tūkst. objektų tyrimų.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro atliekami net trisdešimties rūšių objektų tyrimai ir ekspertizės:⁶

1. Alkoholinių skysčių tyrimai ir ekspertizės.
2. Aparatų namų gamybos stipriems alkoholiniams gėrimams gaminti tyrimai ir ekspertizės.
3. Balistiniai tyrimai ir ekspertizės.
4. Biologinių pėdsakų tyrimai.
5. Dažų ir lakų tyrimai ir ekspertizės.
6. Daktiloskopiniai tyrimai ir ekspertizės.
7. Daktiloskopinės registracijos tyrimai.
8. DNR tyrimai ir ekspertizės.
9. DNR analizės registracijos tyrimai.

⁶ Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro interneto svetainė// <http://ktc.policija.lt>; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

10. Dokumentų blankų ir rekvizitų tyrimai ir ekspertizės.
11. Dokumentų medžiagų tyrimai ir ekspertizės.
12. Ekonominiai tyrimai ir ekspertizės.
13. Informacinių technologijų tyrimai.
14. Įvykio vietos tyrimai.
15. Maisto produktų tyrimai ir ekspertizės.
16. Metalų tyrimai ir ekspertizės.
17. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų tyrimai ir ekspertizės.
18. Nešaunamojo ginklo tyrimai ir ekspertizės.
19. Odorologiniai tyrimai ir ekspertizės.
20. Plastikų (polimerinių medžiagų) tyrimai ir ekspertizės.
21. Portretų tyrimai ir ekspertizės.
22. Rašysenos tyrimai ir ekspertizės.
23. Sprogstamųjų medžiagų ir sproginimo pėdsakų tyrimai ir ekspertizės.
24. Stiklo ir keramikos tyrimai ir ekspertizės.
25. Šūvio pėdsakų tyrimai ir ekspertizės.
26. Techniniai sproginimo aplinkybių tyrimai ir ekspertizės.
27. Tėvystės nustatymo tyrimai ir ekspertizės.
28. Transporto priemonių tyrimai ir ekspertizės.
29. Trasologiniai tyrimai ir ekspertizės.
30. Vaizdų tyrimai ir ekspertizės.

1 lentelė.

LP KTC atliktų objektų tyrimų skaičius.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m 9 mėn.
Atlikta tyrimų/ištirtų objektų skaičius	10836/616701	8517/362853	6895/399578	7447/383032
Iš jų: iki 10 dienų	5954	4893	2727	3045
nuo 11 iki 20 dienų	2099	1584	750	508
nuo 20 iki 30 dienų	817	468	1357	1573
virš 30 dienų	1966	1572	2061	2321
Atlikta: policijos padaliniams	10170	8004	6399	6893
prokuratūroms	129	115	90	116

teismams	24	33	20	10
kitoms institucijoms	513	365	386	428
papildomų	479	-	-	-
pakartotinių	5	9	1	7
iš jų: patvirtinta pirminių išvadų	-	2	-	2
pakeista pirminių išvadų	3	7	1	5
Daktiloskopinių:	2689/51122	2045/18021	1801/13655	1797/7837
pėdsakai tinkami identifikavimui	1347	1241/3618	999/2807	848/2741
pėdsakai netinkami identifikavimui	1005	-	-	-
Nustatyta įtariamųjų	161	118/125	88/92	108/120
Nustatyta nukentėjusiųjų	567	421/468	299/325	308/326
Trasologinių	1124/10939	1016/4232	706/2488	927/2972
Identifikacinių	333	221	132	90
Balistinių	409/1553	265/1435	411/17336	444/4344
iš jų : identifikacinių	65	55	27	47
Nešaunamojo ginklo	89	59/94	26/48	35/49
iš jų : pripažinta ginklais	31	11	3	18
Dokumentų techninių	823/117096	575/12193	518/14569	442/2291
iš jų : Lietuvos piliečių pasų	58	33	31	12
Lietuvos piniginių ženklų	64	63	48	25
Eurų	117	77	70	32
kitos užsienio valiutos	188	172	136	75
Rašysenos	277/27954	261/10388	111/1662	171/5001
Medžiagų ir gaminių	461/5462	281/2147	138/754	129/1083
Narkotinių medžiagų	1654/43403	1315/49502	1365/25643	1234/28010
Maisto produktų	-	-	-	-
Alkoholinių skysčių	1568/6680	796/2444	577/1923	536/1302
Aparatų naminei degtinei gaminti	45/45	21/23	19/19	8/8
Serologinių	-	-	-	-
DNR	877/21786	1281/4858	774/3418	1262/5641
DNR analizės	-	846/3317	601/1864	781/2825
DNR įtariamieji	-	220/286	178/238	240/328
DNR nukentėjusieji	-	111/118	93/106	150/174
Sprogimo techninių	99/885	65/417	29/142	25/75
sprogmenų ir įtaisų	69/609	-	-	-
sprogimo aplinkybių	30/276	14/113	5/46	7/21
Transporto identifikavimo	553/533	454/454	338/345	343/343
Ekonominių	57	427	321	329
Portretų, vaizdų	111	17	30	36
Informacinių technologijų	-	17	8	7

Šaltinis: Gerasimavičius H. V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ataskaita apie atliktą darbą per 2008 m. 9 mėn. (lyginamoji lentelė). Vilnius, 2007.

Dalyvavimas ikiteisminio tyrimo veiksmuose.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro specialiai dalyvauja įvykio vietų apžiūrose. Tačiau išvykstama apžiūrėti tik rezonansinių nusikaltimų įvykio vietas arba skubiai prireikus atlikti tyrimą nusikaltimo padarymo vietoje. Kaip pavyzdį galima pateikti Centro biologinių tyrimų skyriaus specialistų dalyvavimą įvykio vietos apžiūroje, kai reikalinga paimti kraujo, seilių ar kitų biologinių pėdsakų pavyzdžius. Taip pat į įvykių vietas vyksta ginklų ir sprogmenų tyrimų skyriaus specialistai vyksta bei cheminių tyrimų skyriaus specialistai.

2 lentelė.

LP KTC specialistų dalyvavimas įvykių vietų apžiūrose.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m 9 mėn.
Viso atlikta ĮVA / su pėdsakų paėmimu	82/80	71/71	23/22	48/45
iš jų pagal:				
Nužudymus	9/9	5/5	8/8	8/7
Lytinius nusikaltimus	-	-	2/2	-
Plėšimus	1/1	1/1	-	1/1
Nusikaltimus susijusius su sprogimais	33/31	14/14	10/9	22/22
Vagystes	38/38	43/43	-	-
iš jų: privačios nuosavybės	29/29	-	-	-
iš gyvenamųjų patalpų	10/10	14/14	-	-
Pagal kitus nusikaltimus	1/1	8/8	3/3	17/15
Dalyvauta kituose tardymo veiksmuose	425	515	359	311
Pateikta specialisto išvadų ikiteisminio tyrimo veiksmo atlikimo vietoje	-	35	2	82
Paimta pėdsakų / įvykio vietų skaičius:				
Rankų	42/37	60/33	-	10/10
Avalynės	6/6	2/2	-	-
Transporto priemonių	-	-	-	-
Įsilaužimo (plovimo, gręžimo ir kt.) įrankių	11/11	24/6	-	-
Sprogmenų, šaudmenų	41/28	18/15	10/9	22/22
Balistinių	-	85/12	89/11	123/15
Biologiniai pėdsakai (kraujas, seilės ir kiti)	21/21	16/12	-	-
Mikrodalelės ir mikroobjektai	11/3	-	-	1/1
Kvapų	9/2	8/4	-	-
Nusikaltėlio paliktų daiktų	-	1/1	30/2	-
Kiti pėdsakai ir objektai	11	60/33		10/10

Šaltinis: Gerasimavičius H. V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ataskaita apie atliktą darbą per 2008 m. 9 mėn. (lyginamoji lentelė). Vilnius, 2007.

Darbas su kriminalistinėmis kolekcijomis ir įskaitomis.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre veikia kelios skirtingų rūšių pėdsakų kartotekos. Tai automatizuota pirštų atspaudų identifikavimo sistema (toliau – ADIS), DNR tyrimų rezultatų duomenų bazė, neišaiškintų nusikaltimų kulku ir tūmelių kolekcija. Šios duomenų bazės pastoviai papildomos naujais įrašais ir objektais. 2008 m. pradėta DNR tyrimų rezultatų duomenų bazės modernizacija. LP KTC bus įdiegta viena moderniausių sistemų – JAV mokslininkų sukurta jungtinių DNR indeksų duomenų bazė *CODIS* (Combined DNA Index System).

3 lentelė.

Objektų pėdsakų įrašų skaičius LP KTC kartotekose.

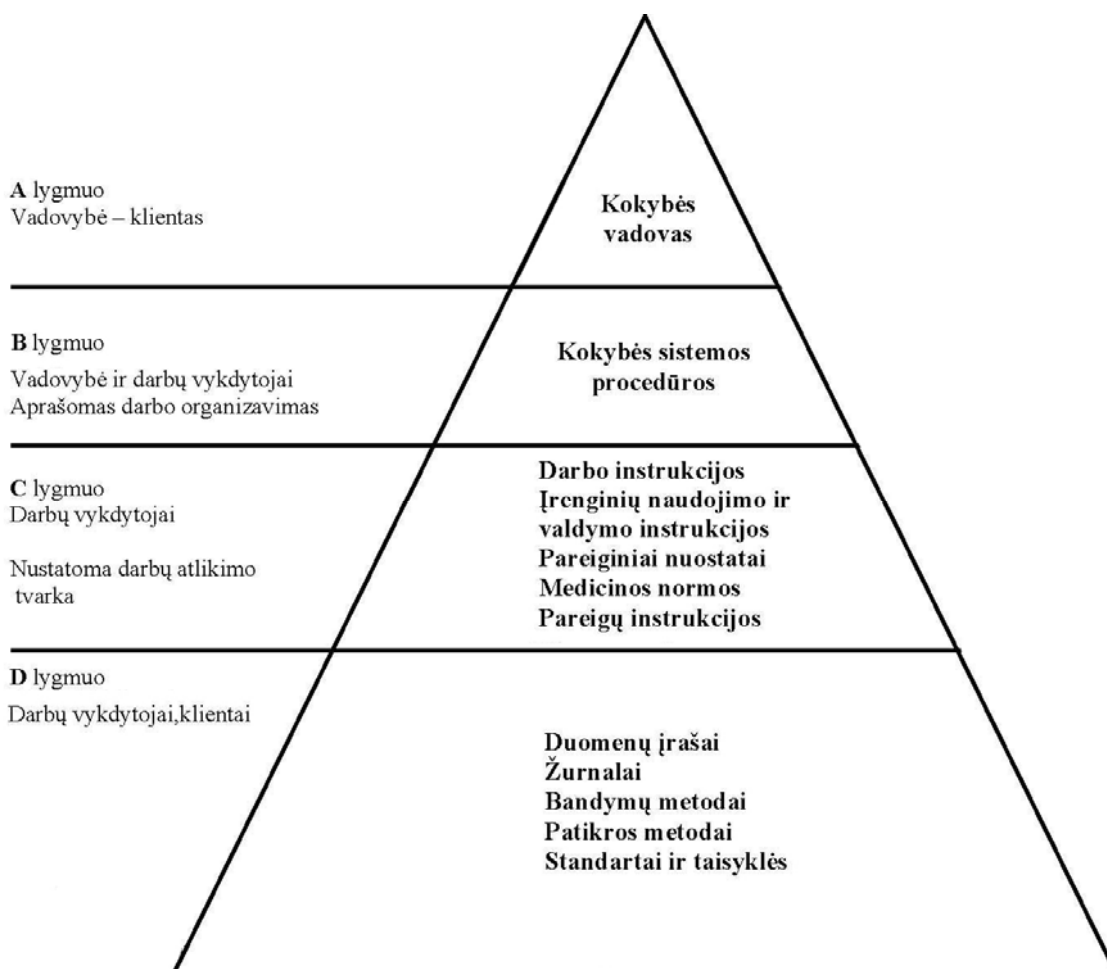
	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m 9 mėn.
Rankų pėdsakų skaičius kartotekoje/ įvykio vietų skaičius	61255/28321	64613/30898	68002/32628	70452/33828
Pėdsakų, įregistruotų per ataskaitinį laikotarpį, skaičius/įvykio vietų skaičius	4780/3155	6218/3865	1785/788	2454/1171
Daktiloskopinių kortelių skaičius, patikrintų per ataskaitinį laikotarpį	1287	609	579	687
Nustatyta asmenų/išaiškinta nusikaltimų	14/15	10/17	10/10	12/12
Legaliai įsigytų ginklų, išbandytų per ataskaitinį laikotarpį, skaičius	2779	1898	1674	2593
Patikrinta objektų pagal legalių ginklų kulku ir tūmelių kolekcija/teigiamų atvejų skaičius		3/1	1/0	2/1
Objektų, įregistruotų neišaiškintų nusikaltimų kulku ir tūmelių kolekcijoje, skaičius	451	469	485	494
Patikrinta objektų pagal neišaiškintų nusikaltimų kulku ir tūmelių kolekcija/teigiamų atvejų skaičius	302/2	1898	1674	259/0
Nustatyta nusikaltėlių/išaiškinta nusikaltimų pagal kitas kriminalistines įskaitas	-	3/1	1/0	-
DNR	Viso įrašų su analitėmis		5551	8637
	Viso įrašų be genotipų		6875	8709
	Nustatyta sutapimų		67	192
			192	161

Šaltinis: Gerasimavičius H. V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ataskaita apie atliktą darbą per 2008 m. 9 mėn. (lyginamoji lentelė). Vilnius, 2007.

2. KOKYBĖS VALDYMO SISTEMA. SAMPRATA, PIRMTAKAI, RAIDA

Kokybės vadybos sistema (toliau – KVS) – tai mechanizmas, koordinuojantis ir palaikantis veiklas, kurių reikia norint užtikrinti produktų, procesų ar paslaugų charakteristikų atitikimą tam tikriems reikalavimams. KVS integruoja įvairius organizacijos vidinius procesus ir siekia užtikrinti procesinį požiūrį į užduočių vykdymą. KVS leidžia organizacijoms nustatyti, įvertinti, kontroliuoti ir patobulinti įvairius pagrindinius verslo procesus, kurie galiausiai lems geresnius veiklos rodiklius.⁷

Kokybės valdymo sistemos sudedamosios dalys patektos 1 pav.

1 pav. Kokybės valdymo sistemos sudedamosios dalys (lygmenys).⁸

⁷ Pociūtė D., Janušauskienė V., Vitkauskas R. Kokybės vadyba : mokojoji knyga. Vilnius : Technika, 2005. P.14.

⁸ Ten pat, P.16.

2.1. Kokybės valdymo sistemos pirmtakai

Masinė gamyba subūrė didžiules žmonių komandas darbui, kurio metu nebūtinai vienas asmuo gamino produktą nuo gamybos pradžios iki pabaigos. XIX amžiau pabaigos pionieriai Frederick Winslow Taylor ir Henry Ford pripažino masinėje gamyboje naudojamų metodų apribojimus ir kaip to pasekmė gamybos kokybę. Taylor įsteigtas Kokybės departamentai kontroliavo gamybos kokybę ir taisė klaidas, o Ford akcentavo dizaino standartizacijos ir komponento standartų reikšmę, siekiant užtikrinti, kad būtų pagaminti standartiniai produktai. Už valdymo kokybę buvo atsakingas Kokybės departamentas; kokybė buvo įgyvendinama Gamybos inspekcijos, kuri turėjo identifikuoti defektus.⁹

Prašymas dėl statistinių duomenų kontrolės buvo gautas vėliau, kaip Antrojo pasaulinio karo gamybos metodų rezultatas. Kokybės vadybos sistemos yra darbo, kurį atliko statistikas W. Edwards Deming, kurio vardu pavadinta Deming premija už kokybę, rezultatas.

Kokybės vadybininko profesija išaugo nuo paprastos kontrolės iki inžinerijos, sistemų inžinerijos. Kokybės kontrolės veikla vyravo 1940-aisiais, 1950-aisiais, 1960-aisiais. 1970-ieji buvo kokybės inžinerijos epocha, o 1990-aisiais kokybės sistema iškilo kaip sparčiai besiformuojanti sritis. Kaip ir medicinoje, apskaitoje, inžinerijos srityse, kokybė pasiekė pripažintos profesijos statusą.¹⁰

Kai kurios nacionalinės sistemos (pvz., UKAS M10 Jungtinėje Karalystėje) buvo ISO / IEC 17025:1999 pirmtakais, bet kartais būdavo per daug detalizuotos. ISO / IEC 17025 leidžia laboratorijoms atlikti tyrimo procedūras savo metodika, tačiau auditoriai gali pareikalauti, kad laboratorijos pagrįstų tam tikrą naudojamą metodą.¹¹

Panašiai kaip ir kiti ISO kokybės standartai, ISO / IEC 17025 standartas reikalauja nuolatinio tobulėjimo. Atliekant reguliarius vidaus auditus yra tikimasi patvirtinti galimybes atlikti bandymus ar kalibravimą geriau, nei buvo prieš tai. Be to, laboratorijai tai puiki galimybė susipažinti ir įsisavinti mokslo ir technologijų naujoves atitinkamose srityse.

Kita vertus, skirtumas nuo daugumos ISO sistemų standartų yra tas, jog trečiosios šalies laboratorijos auditas ir įvertinimas ne visais atvejais atliekamas sertifikavimo institucijos, o dažnai vykdomas nacionalinės organizacijos, atsakingos už akreditaciją. Todėl laboratorijos yra greičiau akredituojamos pagal ISO / IEC 17025, nei sertifikuojamos pagal ISO 9000.

⁹ Kaziliūnas A. Kokybės vadyba : vadovėlis. Vilnius, 2007. P.24.

¹⁰ Управление качеством : учебное пособие для вузов по специальности "Менеджмент" / В.М.Мишин. - Москва : ЮНИТИ, 2000. P.114.

¹¹ Jungtinės Karalystės akreditavimo tarnybos interneto svetainė// http://www.ukas.com/about_accreditation/default.asp; prisijungimo laikas: 2008-11-03.

Originalus standartas ISO / IEC 17025:1999 buvo panaikintas ir pakeistas ISO / IEC 17025:2005, tačiau tarp dviejų standartų skirtumų yra mažai.

2.2. Tarptautinė patirtis akredituojant tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijas

Užsienio šalyse akreditacija yra savarankiška veiklos sritis, reglamentuojama atitinkamų norminių aktų, kurių reikalavimų įgyvendinimas garantuoja akredituotos įstaigos kompetencijos vertinimo vieningumą ir palyginamumą. O tai didina pasitikėjimą atliktais tyrimais.

JAV tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų akreditacijos sistemos egzistuoja nuo 1976 m., Prancūzijoje – nuo 1979, Didžiojoje Britanijoje – nuo 1981 m., Danijoje – nuo 1973 m. Vieninga akreditacijos sistema veikia Danijoje, Šveicarijoje, Japonijoje, Australijoje, Norvegijoje ir Suomijoje. Įvairiuose šalyse veikia keletas sistemų, ypatingai daug jų JAV.¹²

Skirtingose šalyse akreditacijos praktika organizuojama skirtingai. Pavyzdžiui Suomijoje, Japonijoje, Australijoje, Vengrijoje yra įkurtos nacionalinės akreditacijos įstaigos; Vokietijoje yra keletas akredituojančių įstaigų, tačiau jų veikla yra tiksliai koordinuojama. JAV yra galima akreditacija pagal skirtingas sistemas. Tokia įvairovė apsunkina tarptautinius ekonominius santykius, sąlygojančius tarpusavio supratimą atitikties vertinimo srityje. Dėl šios priežasties ryškėja akreditacijos taisyklių tarpusavio suderinimo tendencija, kuriamos vieningos tarpnacionalinės sistemos, kas savo ruožtu taps abipusio akreditacijos rezultatų pripažinimo pagrindu.¹³

Akreditacija įrodo, kad laboratorijos kompetencija vykdant kriminalistinius tyrimus atitinka ISO 17025 standartui bei kad patikima Kokybės valdymo sistema yra įdiegta. Labai svarbu įrodyti, kad ne vien laboratorijos procesai ir tyrimo metodai yra galiojantys, bet kad ir kiti procesai (tokie kaip pateikimas į laboratoriją, priėjimas prie objektų, apsaugos ir objektų saugojimo procedūros, registrų kontrolė, taisytiniai veiksmai, personalo apmokymų procedūros ir t.t.) taip pat yra patikimi ir skaidrūs. Akreditacija parodo, kad laboratorija yra įdiegusi procedūras, reikalingas užtikrinti kad kriminalistiniai įrodymai negali dingti, būti modifikuoti ar sukeisti nuo patekimo į laboratoriją momento iki jų gražinimo, t. y. laboratorijoje griežtai išlaikoma disponavimo įrodymais grandinė.

JAV yra nemažai akreditacijos institucijų: IAS (International Accreditation Service), NVLAP (National Voluntary Laboratory Accreditation Program), L-A-B (Laboratory Accreditation Bureau), Perry Johnson Laboratories, ACLASS (ANSI-ASQ National Accreditation Board company), A2LA (The American Association for Laboratory Accreditation), ir kt. Kitose šalyse paprastai yra ne mažiau

¹² David L. Goetsch, Stanley B. Davis. Quality management : introduction to total quality management for production, processing, and services. Upper Saddle River (N.J.), 2006. P.89.

¹³ Kaziliūnas A. Kokybės vadyba : vadovėlis. Vilnius, 2007. P.75.

kaip viena akreditacijos įstaiga. Pirmoji laboratorijų akreditavimą atliekanti institucija buvo NATA (National Association of Testing Authorities) Australijoje (1947 m.) ir TELARC (Testing Laboratory Registration Council) Naujojoje Zelandijoje (1973), dauguma kitų institucijų remiasi NATA / TELARC modeliu ir apima pavyzdžiui, UKAS (United Kingdom Accreditation Service) Didžiojoje Britanijoje, FINAS Suomijoje ir DANAK Danijoje.¹⁴

Siekiant, kad akreditacijos įstaigos pripažintų vieni kitų akreditacijas, Tarptautinis laboratorijų akreditavimo bendradarbiavimas (International Laboratory Accreditation Cooperation – ILAC) nustatė įstaigų akreditacijos vertinimo metodus prieš kitą ISO standartą (ISO / IEC vadovas 58 - kuris tapo ISO / IEC 17011).¹⁵ Pasaulio geopolitiniai regionai, tokie kaip Europos Bendrijos, Azijos Ramiojo vandenyno, Amerika ir kiti, įsteigė regioninį bendradarbiavimą, kad būtų galima valdyti veiklą, reikalingą tokiam abipusiam pripažinimui. Šios regioninės institucijos (visos dirba po ILAC skėčiu) apjungia Europos akreditacijos kooperaciją (European Accreditation Cooperation EA), Azijos ir Ramiojo vandenyno laboratorijų akreditavimo kooperaciją (the Asia Pacific Laboratory Accreditation Cooperation – APLAC), Pietų Afrikos akreditavimo kooperaciją (Southern Africa Accreditation Cooperation – SADCA) ir panamerikietiška akreditavimo kooperaciją (Inter-American Accreditation Cooperation – IAAC).¹⁶

Jungtinėse Amerikos Valstijose, yra virš 160 įvairių tipų akreditacijos įstaigų. Viena organizacija pradėjo abipusiškai pripažinti šių įstaigų veiklą. Tai yra Nacionalinė laboratorijų akreditavimo kooperacija (National Cooperation for Laboratory Accreditation – NACLA).

Daugelis žmonių vertina šią įstaigą kaip kitų akreditavimo įstaigų veiklą prižiūrintį organą, tačiau ji yra sukurta tam, kad padėtų akreditacijos organizacijoms abipusiškai pripažinti viena kitos veiklą sisteminiu ir formaliu būdu. Formaliai pripažįstant akreditavimo įstaigoje vykstančius procesus ir jos kompetenciją, jie taip pat padeda reguliuojančiai įstaigai. Jos padeda kurti pasitikėjimą tarp akreditavimo įstaigų ir jomis labiausiai suinteresuotų šalių - laboratorijų, viešųjų ir reguliavimo funkcijas turinčių agentūrų.

Jungtinėse Amerikos Valstijose veikianti A2LA, kaip ir 2006 m. balandį NVLAP, pasiteisinant atliekamų funkcijų dubliavimuisi ir finansiniais nesutarimais, paskelbė pasišalinti iš NACLA.

¹⁴ Jungtinės Karalystės akreditavimo tarnybos interneto svetainė// http://www.ukas.com/about_accreditation/default.asp; prisijungimo laikas: 2008-11-03.

¹⁵ Tarptautinės laboratorijų akreditavimo organizacijos (International Laboratory Accreditation Cooperation) interneto svetainė// <http://www.ilac.org/aboutilac.html>; prisijungimo laikas: 2008-11-20.

¹⁶ David L. Goetsch, Stanley B. Davis. Quality management : introduction to total quality management for production, processing, and services. Upper Saddle River (N.J.), 2006. P.67.

Viena iš pirmaujančių Europos šalių akreditacijos įstaigų yra Olandijos akreditacijos tarnyba (RvA). Ši įstaiga turi didžiulę patirtį akredituojant kriminalistinės laboratorijas, nes Olandijos Kriminalistikos institutas (toliau – NFI) daugiau nei du dešimtmečius yra akreditavęs daugybę kriminalistinių tyrimų metodų. Didžioji NFI akreditacijos dalis buvo įvykdyta su RvA pagalba.

Būtent ši akreditacijos tarnyba buvo pasirinkta atlikti išorinį LP KTS kokybės valdymo sistemos auditą, nes aukštas jos kompetencijos ir patirties lygis garantavo visapusiško ir ypač profesionalaus audito atlikimą.

1995 m. rugsėjo mėn. Olandijos sertifikavimo tarnyba (toliau – NSS), sudaryta iš Olandijos kalibravimo organizacijos (toliau – NKO) ir Olandijos atkreditavimo organizacijos (STERIN / STERLAB), susijungė su Olandijos sertifikavimo taryba (RvC) ir tapo Olandijos akreditacijos tarnyba (**RvA**), o tai reiškė, kad RvA veikla apima keturias akreditavimo sritis¹⁷:

1. kalibravimą;
2. patikrinimą;
3. bandymus;
4. sertifikavimą.

- **Olandijos kalibravimo organizacija** (Nederlandse Kalibratie Organisatie – NKO).¹⁸

NKO buvo įkurta 1975 m. Olandijos Ekonomikos ir Ūkio ministerijos, glaudžiai bendradarbiaujant su verslo pasaulio ir valstybinėmis institucijomis. NKO darbo tikslas buvo pagerinti metrologijos, naudojamos pramonėje, švietimo, sertifikuotose įstaigose ir vyriausybėje, kokybę.

- **Olandijos atkreditavimo organizacija** (Dutch Organisation for the Accreditation – STERIN / STERLAB).¹⁹

STERLAB buvo įkurta 1986 m. Olandijos Ekonomikos ir Ūkio ministerijos iniciatyva. STERLAB veikla buvo sutelkta į akreditavimo bandymų laboratorijų akreditaciją. 1990 m. STERIN sujungtas su STERLAB. Sujungimas įvyko Olandijos Ekonomikos ir Ūkio ministerijos iniciatyva. STERIN daugiausia dėmesio skyrė tikrinančių įstaigų akreditavimui.

- **Olandijos sertifikavimo taryba** (Dutch Accreditation Council – RvC).²⁰

¹⁷ Olandijos akreditacijos tarnybos interneto svetainė// http://www.rva.nl/resources/AMGATE_10218_1_TICH_R67271244222125/AMGATE_10218_0_TICH_R68430685607; prisijungimo laikas: 2008-11-31.

¹⁸ ten pat

¹⁹ ten pat

²⁰ ten pat

Olandijos sertifikavimo taryba buvo įkurta 1981 m. Olandijos Ekonomikos ir Ūkio ministerijos. RVC gavo užduotį reglamentuoti sertifikavimo sistemas. Atsižvelgiant į bendrą Europos Sąjungos raidą, buvo pageidautina, kad prie sertifikavimo Tarybos (RvC) būtų prijungia ir NSS.

2.3. Standartas ISO/IEC 17025. Sukūrimo prielaidos ir diegimo ypatumai

ISO/IEC 17025 yra pagrindinis standartas, naudojamas bandymų ir kalibravimo laboratorijose. Pradžioje žinomas kaip ISO/IEC Vadovas 25, ISO/IEC 17025 pirmą kartą buvo išleistas Tarptautinės standartizacijos organizacijos 1999-aisiais metais.²¹ Yra turi daug bendro su ISO 9000 standartu, tačiau ISO/IEC 17025 prideda kompetencijos koncepciją. Ji yra taikoma tiesiogiai toms organizacijoms, kurios teikia bandymų ir kalibravimo rezultatus. Antrasis standarto leidimas buvo išleistas 2005 m., po to, kai buvo sutarta, jog kokybės sistemos nuostatai turi būti labiau suderinti su 2000-ųjų metų ISO 9001 versija.²²

2005 metų gegužės 12 d. ISO komiteto nutarimu suderinimo darbai buvo užbaigti ir buvo paskelbtas patikslintas standartas. Ši nauja dokumento versija labiau akcentavo vyresniosios vadovybės įsipareigojimus ir aiškiai reikalavimo nuolat gerinti pačią valdymo sistemą, ir ypatingai bendravimą su klientais.²³

Standartas ISO / IEC 17025 turi du pagrindinius skyrius - reikalavimai vadybai ir techniniai reikalavimai. Reikalavimai vadybai, visų pirma susiję su kokybės valdymo sistemos naudojimu ir veiksmingumu laboratorijos rėmuose. Techniniai reikalavimai nukreipti į personalo kompetenciją, metodologiją ir bandymų / kalibravimo įrangą.²⁴

Diegiant kokybės valdymo sistemą, kuria siekiama gerinti laboratorijų gebėjimą nuosekliai teikti pagrįstus rezultatus, yra naudojama ISO/IEC 17025. Ji taip pat yra akreditavimo, suteikto akreditacijos įstaigos, pagrindas. Kadangi standartas sutelkia dėmesį į kompetenciją, akreditacija paprastai yra formalus šios kompetencijos pripažinimas.

Būtina sąlyga laboratorijoms siekiant tapti akredituota įstaiga - dokumentais pagrįstos kokybės valdymo sistemos įdiegimas. Paprastai kokybės vadovo turinys atitinka ISO / IEC 17025 standarto nuostatas.

²¹ Pociūtė D. Quality management . Vilnius : Technika, 2002. P.85.

²² Koch W. Quality Assurance in Analytical Chemistry : Springer, 2004. P.56.

²³ David L. Goetsch, Stanley B. Davis. Quality management : introduction to total quality management for production, processing, and services. New Jersey : Upper Saddle River. 2006. P.214.

²⁴ Honsa, Julie D.; Deborah A. McIntyre. ISO 17025: Practical Benefits of Implementing a Quality System. 2003. P.25.

3. LP KTC KOKYBĖS VALDYMO SISTEMA

Teisinėje sistemoje įrodyti rezultato patikimumą, išvados teisingumą padeda kokybės vadybos sistema. Ji griežtai apibrėžtomis procedūromis bei dokumentais reglamentuoja įstaigos veiklą ir tyrimų atlikimą. Taigi kiekvieno atlikto tyrimo įrašai tampa objektyviu įrodymu, kad tyrimo rezultatas patikimas ir teisingas.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro paslaugų vartotojai – teismai, prokuratūra bei ikiteisminės įstaigos. Jos suinteresuotos, kad Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro teikiamos paslaugos būtų kokybiškos, rezultatai patikimi, atsekami ir atkartojami. Tai užtikrina įdiegta kokybės vadybos sistema. Jos rezultatas – akreditacija.

Akreditavimas – oficialus vienos iš Europos akreditacijos organizacijos (EAO) akreditavimo įstaigos pripažinimas, kad organizacija (laboratorija) dirba kokybiškai ir jos teikiamos paslaugos patikimos. Reikalavimai oficialiam pripažinimui išdėstyti standarte LST EN ISO/IEC 17025:2005 „Tyrimo, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“, kuris suderintas su standartu ISO/IEC 9000:2005 „Kokybės valdymo sistemos. Pagrindai ir sąvokos“ ir standartu ISO 9001 ISO/IEC 9001:2008 „Kokybės valdymo sistemos. Reikalavimai“.²⁵

Akreditacijos rezultatas yra organizacijai įteikiamas akreditacijos pažymėjimas – organizacijos kompetencijos atitikties sertifikatas. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras, siekdamas akreditacijos, diegia atitinkančią LST EN ISO/IEC 17025:2005 standarto reikalavimus kokybės vadybos sistemą, kuri užtikrina ne tik tyrimų rezultatų kokybę, patikimumą, atkartojamumą, bet ir užsakovų, t. y. teismų prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigų, patenkinimą ir stiprina pasitikėjimą.

Kokybės vadybos sistema yra įforminta atitinkamais dokumentais. Jie reglamentuoja visus Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro veiklos etapus – nuo objektų pateikimo ir laikymo iki ištyrimo, dokumentų įforminimo ir grąžinimo. Kad būtų galima identifikuoti ir valdyti daugelį susijusių veiklų bei išteklių, kokybės sistema kuriama kaip vientisas procesas. Be to, vadovaujantis dokumentais, lengviau mokyti ir rengti specialistus, kelti jų kvalifikaciją, nustatyti kompetencijos reikalavimus.

Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre kokybės vadybos sistema diegiama, palaikoma ir gerinama vadovaujantis Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kokybės vadovu, parengtu pagal standartą „Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“ LST EN ISO/IEC 17025:2005.

²⁵ Kokybės vadybos sistemos. Pagrindai, terminai ir apibrėžimai (ISO 9000:2000) : LST EN ISO 9000. - Vilnius : Lietuvos standartizacijos dep., 2001. P.23.

Kad vadovavimas organizacijai būtų sėkmingas, jis turi būti sistemingas ir skaidrus, o organizacijos veikla - kryptinga. Sėkmė pasiekama įgyvendinant ir prižiūrint vadybos sistemą, kuri sukurta tam, kad būtų nuolat gerinami organizacijos veiklos rezultatai, atsižvelgiama į visų suinteresuotųjų šalių poreikius. Organizacijos vadyba - tai kokybės vadyba ir kitų veiklų vadyba. Taip teigiama LST EN ISO standarte.

Organizacijoms, įrodžiusioms, kad atitinka standarto LST EN ISO/IEC 17025:2005 Kokybės vadybos sistemos reikalavimus, suteikiamas sertifikatas, patvirtinantis, kad organizacijos kokybės vadybos sistema atitinka šio standarto reikalavimus.²⁶

Kodėl Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras siekia akreditacijos pagal LST EN ISO/IEC 17025:2005? Tik pagal ISO 17025 standarto reikalavimus akredituota organizacija gali įrodyti ir užtikrinti kriminalistinių tyrimų rezultatų teisingumą ir patikimumą. Standarto įvade rašoma: „šiam dokumente išdėstyti visi reikalavimai, keliami tyrimų, bandymų ir kalibravimo 4 laboratorijoms, kurių jos turi laikytis norėdamos pademonstruoti laboratorijoje veikiančią vadybos sistemą, techninę kompetenciją ir galimybę gauti techniškai pagrįstus rezultatus“. Laboratorijos kokybės vadybos sistemos atitiktis ISO 9001 reikalavimams pati savaime dar neįrodo, kad laboratorija kompetentinga gauti techniškai patikimus duomenis ir rezultatus, o tyrimų laboratorija, atitinkanti ISO 17025 tarptautinį standartą, taip pat dirbs ir pagal ISO 9001.

Europolis ir Interpolas rekomenduoja kriminalistinių tyrimų laboratorijoms keistis duomenimis (pvz., sudaryti galimybę tikrinti DNR tyrimų įrašų duomenys nacionalinėse duomenų bazėse). Dėl to kriminalistinių tyrimų laboratorijos turi būti akredituotos. Tik akredituotų laboratorijų tyrimo rezultatai gali būti pripažįstami ir atkartojami (t. y. kitam specialistui pakartotinai atlikus tą patį tyrimą, turi būti gaunamas tas pats rezultatas). Todėl būtina diegti kokybės vadybos sistemą ir mūsų teritorinių policijos įstaigų kriminalistinių tyrimų padaliniuose, ikiteisminio tyrimo įstaigose. Itin svarbu sukurti įvykio vietos tyrimo kokybės valdymo sistemą, kuri užtikrintų rezultatų patikimumą ir pripažinimą Europos Sąjungos teisinėje sistemoje.

Be to, Kriminalistinių tyrimų centras yra Europos ekspertinių institucijų sąjungos (ENFSI), vienijančios 54 ekspertines įstaigas, narys. Vienas pagrindinių šios sąjungos tikslų - suvienodinti kriminalistinių tyrimų metodus ir visoje Europoje užtikrinti tyrimų rezultatų kokybę.

Kriminalistinių tyrimų centras, siekdamas akreditacijos, šeštus metus diegia Europos standarto ENISO/IEC 17025 reikalavimus atitinkančią kokybės valdymo sistemą, kuri užtikrina ne tik tyrimų kokybę, patikimumą, atkartojimą, bet ir užsakovu patenkinimą ir pasitikėjimą.

²⁶ Tarptautinės standartizacijos organizacijos (International Organization for Standardization – ISO) interneto svetainė// http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=39883; prisijungimo laikas: 2008-11-02.

Kokybės vadybos sistemos sukūrimas ir įdiegimas buvo ir yra ilgas, nuolatinis procesas.

Pradėjus kurti ir diegti kokybės vadybos sistemą, Kriminalistinių tyrimų centre atlikta struktūrinių pokyčių, įsteigta kokybės vadybininko pareigybė; šis darbuotojas tiesiogiai pavaldus centro viršininkui.

Be to, įsteigta Kokybės taryba, Kriminalistinių tyrimų centre koordinuojanti ir diegianti kokybės vadybos sistemą, ją reguliuojanti ir kontroliuojanti.

Kokybės tarybos pirmininkas (Kriminalistinių tyrimų centro kokybės vadybininkas) organizuoja tarybos darbą, rengia jos darbotvarkę, šaukia tarybos posėdžius ir jiems pirmininkauja, skiria užduotis, būtinas atlikti diegiant kokybės vadybos sistemą centre. Tarybos nariai atsakingi už kokybės vadybos sistemos diegimą ir funkcionavimą padaliniuose - atstovauja atitinkamam padaliniiui, privalo dalyvauti tarybos posėdžiuose, perduoda informaciją padalinio vadovui ir kitiems darbuotojams, vykdo kokybės vadybininko užduotis.²⁷

Kokybės tarybos susirinkimuose (jie rengiami bent kartą per mėnesį) svarstomi dokumentų projektai, aptariami vidaus auditu rezultatai, koregavimo ar prevencinių veiksmų būtinybė ir pan.

Kokybės vadybos sistema įforminta dokumentais. Jie reglamentuoja visus Kriminalistinių tyrimų centro veiklos etapus - nuo objektų pateikimo ir laikymo iki ištyrimo, dokumentų įforminimą ir grąžinimą. Kad būtų galima identifikuoti ir valdyti daugelį susijusių veiklų bei išteklių, kokybės sistema kuriama kaip vientisas procesas. Be to, vadovaujantis dokumentais, lengviau mokyti ir rengti specialistus, kelti jų kvalifikaciją, nustatyti kompetencijos reikalavimus.

Centre kokybės vadybos sistema diegiama, palaikoma ir gerinama vadovaujantis Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kokybės vadovu, parengtu pagal standarto LST EN ISO/IEC 17025:2005 Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai (ISO/IEC 17025:2005) reikalavimus. Dabar rengiamas 3-iasis Kokybės vadovo leidimas, derinamas pagal naujos redakcijos 2005 metų tarptautinį standartą ISO 17025.

Kokybės vadovą sudaro bendrosios veiklos procedūros (BVP), standartinės veiklos procedūros (SVP), taisyklės ir instrukcijos. Centre įgyvendinta 11 bendrosios veiklos procedūrų, rengiamos dar 6. Tyrimai atliekami vadovaujantis standartinėmis veiklos procedūromis, kurių yra apie 100. Vienos funkcijos veiklai nustatyti parengtos 7 centro bendrosios taisyklės ir instrukcijos; taip pat kiekviename padalinyje yra įėjimo į padalinio patalpas, įrenginių naudojimo ir nuolatinės priežiūros, patalpų aplinkos sąlygų ir užterštumo kontrolės, metodų ir įrenginių įteisinimo, matavimų neapibrėžties

²⁷ Jakubauskienė D. Sėkmę lemia vadyba// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

įvertinimo, įrašų valdymo taisyklės ir instrukcijos. Nustatyti reikalavimai specialistų ir ekspertų kompetencijai, parengtos jų mokymo programos.

Kokybės vadyba kontroliuojama atliekant vidinius auditus (2007 m. atlikta 11).²⁸

Sėkmingai įvykdytas projektas „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro išorinė akreditacija pagal ISO 17025“. Šio projekto partnerio Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) techniniai ekspertai teikė pagalbą, konsultavo rengiantis akreditacijai. Audito grupė, kurią sudarė įvairius tyrimus atliekantys ir vadybos srityje dirbantys patyrę specialistai, centre atliko du veiklos ir tyrimų atlikimo auditus ir skyrė „namų darbų“, kad būtų pašalinti nustatyti trūkumai ir neatitiktis.

2-oji šio projekto dalis susijusi su centro akreditacija. Buvo pasirašyta sutartis su akreditavimo įstaiga - Olandijos akreditavimo taryba RvA.

Kriminalistinių tyrimų centro planuose numatyta akredituoti kuo daugiau tyrimo metodų: alkoholinių skysčių stiprumo nustatymo, kai kurių narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekybinės analizės, DNR tyrimų, rašysenos ir daktiloskopinių pėdsakų ryškinimo ir identifikavimo, šaunamojo ginklo identifikacinis, transporto priemonių VIN nustatymas, trasologiniai įrankių ir mechanizmų pėdsakų tyrimai.

Kokybės vadybos sistemos palaikymas ir įstaigos siekis akredituotis reikalauja papildomų personalo pastangų (tai turi įtakos ir tyrimų terminams), taip pat papildomų lėšų (vien centro akreditacijai per 200 tūkst. eurų).

3.1. LP KTC kokybės valdymo sistemos sukūrimas įgyvendinant PHARE projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro laboratorijos modernizavimas“ komponentą Nr. 8.

2002 metais vykdant iš PHARE struktūrinio fondo lėšomis finansuojamą dvynių projektą „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro laboratorijos modernizavimas“ Nr. LT2001/IB/JH01B buvo glaudžiai bendradarbiauta su Didžiosios Britanijos kriminalistinių tyrimų tarnyba. Projektas buvo sudarytas iš 14 komponentų, iš kurių vienas, komponentas Nr. 8, buvo skirtas kokybės valdymo sistemos sukūrimui LP KTC.

Šio komponento įgyvendinimo metu labai svarbu buvo paskirti kokybės vadybininką, kuris dirbtų pilnu etatu su pagrindiniu projekto ekspertu (toliau – PPE) ir koordinuotų kokybės valdymo sistemos įgyvendinimą ir vystymą LP KTC.

Kaip parodė Didžiosios Britanijos specialistų patirtis, vietoje atskiro kokybės užtikrinimo skyriaus praktiškiau būtų kiekviename esančiame LP KTC skyriuje paskirti darbuotoją, atsakingą už

²⁸ Jakubauskienė D. Sėkmę lemia vadyba// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

kokybės kontrolę, taip sukuriant kokybės vadovų tinklą. Jie, vadovaujami kokybės vadybininko, sudarys įgyvendinimo komandą, kuri atliks informacinio kanalo funkciją kokybės valdymo sistemos dokumentacijos integracijos, įgyvendinimo ir kontrolės metu. Ši komanda turi tapti vidinių auditorių šaltiniu ir atliks jungiamosios grandies funkciją.²⁹

Ankstesnė Jungtinė Karalystės Kriminalistinių tyrimų tarnybos kokybės vadybininkų patirtis parodė, kad užuot atskiro Kokybės užtikrinimo padalinio įsteigimo, kokybės vadybos sistemos įstaigoje integravimas ir skaidri kokybės vadyba geriausiai pasiekiami, kuriant kokybės vadovų tinklą, po vieną atstovą iš kiekvieno mokslinių tyrimų skyriaus. Minėtas kokybės vadovų tinklas, vadovaujamas kokybės vadybininku, formuoja įgyvendinimo grupę, veikiančią kaip informacijos srauto, kokybės vadybos sistemos dokumentų integracijos, įdiegimo ir kontrolės kanalas įstaigoje bei atlieka vietos informacinių centrų funkciją.

Toks požiūris padeda įveikti patyrusių mokslininkų pasipriešinimą kokybės sistemos įgyvendinimo atžvilgiu ir užtikrina proceso valdymo savarankiškumą bei supratimą apie naudą veiklos lygiu. Šių tikslų pasiekama, pasirenkant kiekviename skyriuje tinkamus darbuotojus ir organizuojant nuolatinius kokybės komandos susitikimus, vadovaujamus kokybės vadybininku. Pagrindinis projekto ekspertas (PPE) turi remti kokybės vadybininką. Šis komponentas skirtas įgyvendinti kokybės vadybos sistemą per minėtą darbo grupę, nei sukuriant atskirą Kokybės užtikrinimo padalinį. Be to, tai taip pat padėtų integruoti kokybės vadybos sistemą į LP KTC valdymo struktūrą.

Įgyvendinat projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro laboratorijos modernizavimas“ tikslus, be darbo Centre, buvo būtinas mokomasis vizitas į Jungtinės Karalystės Kriminalistinių tyrimų tarnybą. Tai galima įvardinti kaip pagrindinę veiklą, kuri suteikė galimybę LP KTC kokybės vadybininkui susipažinti su norimos apžvalgos rezultatais ir aptarti strateginius tikslus plėtojant ir diegiant kokybės vadybos sistemą Lietuvoje. Kitų šalių kriminalistinių laboratorijų patirtis rodo, kad kokybės vadybos sistemos integravimo į laboratorijų valdymo struktūrą bei šios sistemos tapimo valdymo proceso sudedamąja dalimi užtikrinimas yra nepaprastai svarbus faktorius. Dėl šios priežasties LP KTC viršininkas ir projekto koordinatoriai iš LP KTC taip pat privalėjo dalyvauti Kokybės vadovų vizito Jungtinę Karalystę metu.

Jungtinės Karalystės Kriminalistinių tyrimų tarnybos veiklos direktorius Dr. Peter Klarke, siekdamas padėti plėtoti kokybės valdymo sistemą Lietuvoje, aplankė LP KTC. Dr. Klarke buvo pagrindinis pagalbininkas, pristatęs kokybės valdymo sistemą Jungtinėje Karalystėje, todėl jis buvo

²⁹ Jungtinės Karalystės kriminalistinių tyrimų tarnyba (UK FSS). Projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro laboratorijos modernizavimas“ Nr. LT2001/IB/JH01B vykdymo 2003 m. IV ketv. ataskaita. Vilnius, 2003.

pats tinkamiausias specialistas, padėjęs LP KTC vystyti savo valdymo ir strateginį vadovavimą šioje srityje. Įgyvendinant šį projekto komponentą, buvo apmokyti 3 LP KTC darbuotojai.

Projekto aštuntame komponente numatytų tikslų įgyvendinimui buvo numatytas dviejų metų terminas. Darbų grafikas yra pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė.

PHARE projekto Nr. LT.01.07.01 tikslai ir jų įgyvendinimo grafikas

Projekto komponentas Nr. 8: Kokybės valdymo sistemos sukūrimas LP KTC	Data
1. Vadovybės ir kokybės vadybininko mokomasis vizitas į Birminghamą, Jungtinė Karalystė.	2002 m. birželio mėn.
2. Kokybės vadybininko apmokymas	2002 m. liepos mėn.
3. Pagalba šalinant kokybės valdymo sistemos trūkumus	2003 m. kovo mėn. 2004 m. vasario mėn.
4. Pagalba kuriant kokybės užtikrinimo programą	Vykdoma pagrindinio projekto eksperto (PPE) projekto įgyvendinimo metu 2002 – 2004 m.
5. Auditorių apmokymai ir kokybės valdymo sistemos procedūrų įvertinimas	2004 m. vasario mėn.
6. Kokybės valdymo sistemos auditas	2004 m. birželio mėn.

Šaltinis: Jungtinės Karalystės kriminalistinių tyrimų tarnyba (UK FSS). Projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro laboratorijos modernizavimas“ Nr. LT2001/IB/JH01B vykdymo 2003 m. IV ketv. ataskaita. Vilnius, 2003.

3.1.2. Esminiai sukurtos kokybės valdymo sistemos komponentai:³⁰

Kokybės vadovas. Kokybės vadovas yra svarbiausias dokumentas kokybės valdymo sistemoje. Jis nustato valdymo politiką organizacijoje; organizacinę struktūrą; individualią atsakomybę bei sistemų, kurių buvo imtasi, siekiant įgyvendinti šios politikos kryptis; suteikia vartotojams pasitikėjimo, kad paslauga, kuri yra teikiama, yra kontroliuojama dokumentuotos kokybės vadybos sistemos.

³⁰ Jungtinės Karalystės kriminalistinių tyrimų tarnyba (UK FSS). Projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro laboratorijos modernizavimas“ Nr. LT2001/IB/JH01B vykdymo 2003 m. 4 ketv. ataskaita. Vilnius, 2003.

Kokybės politika. Dokumentas, kuris nustato tvarką, užtikrinančią, kad laboratorija laikosi kokybės politikos, ir tai yra pagrįsta atitinkamais dokumentais. Ši politika yra įgyvendinama pasitelkus valdymą. Jungtinės Karalystės kriminalistinių tyrimų tarnybos kokybės vadybininkas LP KTC Kokybės vadovams padėjo plėtoti šį dokumentą.

Dokumentų valdymo sistema. Dokumentų valdymo sistema yra pagrindinis aspektas kokybės valdymo sistemoje. Ji leidžia atlikti versijos kontrolę, kuri yra esminė kokybės valdymo sistemos elementas, valdymo dokumentų kryžminę nuorodą, procedūras, kokybės kontrolę, kalibravimo procedūras ir tvarkyti profesinio rengimo bei profesionalumo vertinimo registrus.

Dokumentų kontrolierių apmokymai. Dokumento kontrolieriai yra pagrindiniai elementai, įgyvendinantys dokumentų kontrolės sistemą, nuo kurios priklauso visa valdymo sistema. Atranka, mokymai ir šių pagrindinių asmenų kuravimas leidžia sėkmingai įgyvendinti ir integruoti kokybės valdymo sistemą.

Kokybės kontrolė. Tai yra dokumentu visuma, kuri kontroliuoja kokybės aspektus kokybės vadybos sistemoje. Jie yra esminis dalykas užtikrinant, kad kokybė yra identifikuota ir įvertinta, taip sumažinant iki minimumo kokybės trūkumų tikimybę ir poveikį. Šį komponentą Lietuvoje padėjo plėtoti Jungtinės Karalystės Kriminalistinių tyrimų tarnybos kokybės vadybininkas.

Koregavimo veiksmų sistema. Kokybės valdymo sistemos komponentas, siekiantis neutralizuoti kokybės trūkumus ir reaguoti į pokyčius mokslo praktikoje bei procedūrose, sistemos pažangas. Šį komponentą Lietuvoje padėjo plėtoti Jungtinės Karalystės Kriminalistinių tyrimų tarnybos kokybės vadybininkas.

Grižtamojo ryšio sistema. Grižtamojo ryšio sistema egzistuoja tam, kad pastabos, komentarai, skundai ir identifikuoti kokybės trūkumai būtų integruoti į kokybės vadybos sistemą, siekiant užkirsti kelią jų pasikartojimui, ir leisti tobulinti sistemą išorės veiksmų pagalba.

Įrangos kalibravimo taisyklės. Šiuolaikinės kriminalistikos metodai yra labai priklausomi nuo modernios, jautrios mokslinės įrangos. Kokybės valdymo sistemą reikalauja, kad ši įranga būtų reguliariai prižiūrima ir kalibruojama taip, kad jos tikslumas, nuoseklumas ir patikimumas būtų lengvai įrodomas.

Personalo apmokymas ir profesionalumo vertinimo registras. Atspindėdama įrangos aspektus, akreditaciją būtina ir tam, kad organizacijos galėtų lengvai įrodyti savo mokslinę kompetenciją ir personalo sugebėjimus atlikti mokslinį darbą. Šis tikslas pasiekiamas rengiant nuolatinį personalo apmokymus ir profesionalumo vertinimo komisijos posėdžius.

Kokybės užtikrinimo programa. Kokybės užtikrinimo testavimas yra skirtas tam, kad patikrintų naudojamų mokslinių metodų atitikimą standartinėms veiklos procedūroms (SVP). Žinomos sudėties pavyzdžiai pateikiami analizei ir įvertinimui tam, kad metodai, sistemos ir kokybės vadybos sistema pasiektų užsibrėžtus teigiamus veiklos rezultatus.

Vidinio audito sistema ir mokymai, bei kokybės valdymo sistemos dokumentacijos patikra. Akreditacija remiasi auditu, atliktu išorinių institucijų (pvz. National Accreditation of Measurement and Sampling – (N.A.M.A.S.) ir The British Standards Institution (BSI) Jungtinėje Karalystėje). Šios institucijos reikalauja, kad organizacija, pateikusi paraišką akreditacijai, atlikinėtų vidinį auditą pasitelkusi apmokytus vidinius auditorius. Auditas garantuoja it tai, visos metodikos ir procedūros visuose stadijose įgyvendinamos laikantis taisyklių, nustatytų kokybės valdymo sistemos dokumentacijoje.

Kokybės valdymo sistemos auditas. Akreditacija pasiekama per išorinės akreditacijos įstaigos atliktą nuoseklų auditą. Tam, kad nustatyti LP KTC kokybės valdymo sistemos pasiruošimą buvo atliktas nuodugnus auditas, kuris atliko ir neatitikčių aptikimo instrumento funkciją. Be to buvo patikrinti koregavimo veiksmų planas ir dokumentų kontrolės procedūros.

3.2. Kokybės valdymo sistemos tobulinimas ir plėtra įgyvendinant projektą „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro išorinė akreditacija pagal ISO 17025 standartą.“

LP KTC teikia kriminalistinę pagalbą renkant kriminalistinę informaciją įvairaus pobūdžio nusikaltimuose bei pateikia ekspertų išvadas teismuose.

Šiuolaikinių mokslo pasiekimų dėka kriminalistika turi daugiau galimybių suteikti vertingos kriminalistinės informacijos, identifikuoti galimus įtariamuosius bei pateikti patikimus, nešališkus bei paremtus įrodymais rezultatus. Nusikaltimo tyrimo metodikos, tampančios vis tikslesnes ir nešališkos, verčia policijos tyrėjus, prokurorus ir teismus vis labiau remtis kriminalistiniais įrodymais, todėl LP KTC privalo turėti galimybę pademonstruoti, jog čia vykdomas darbas yra mokslškai pagrįstas, nešališkas, o rezultatai - patikimi.³¹

Daugelyje ES šalių jau yra įprasta praktika teisme kelti klausimą dėl laboratorijos tyrimo rezultatų galiojimo. Lietuvos teismuose tokie klausimai keliami retai. Tačiau Lietuvai tapus ES nare ir užsienio teisininkams ėmus kelti klausimą dėl rezultatų galiojimo, tai taps įprasta praktika ir mūsų

³¹ Drobnyš V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras nenusileidžia analogiškomis institucijoms užsienyje// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

teismuose. Tokiu atveju, ekspertas kriminalistas bus priverstas praleisti daug laiko teismuose aiškindamas tyrimo procedūras, rezultatų gavimo bei priėjimo prie išvadų būdus.

Kad kriminalistinių tyrimų laboratorijos rezultatai būtų pripažinti tarptautiniu lygiu, laboratorija privalo atitikti būtiniams kokybės standartams. Vienas iš būdų įrodyti tyrimų rezultatų patikimumą - tai laboratorijos akreditacija pagal standarto ISO 17025 reikalavimus. Tokią akreditaciją vykdo akreditacijos tarnybos, kurios įvertina kriminalistinės laboratorijos atitikimą ISO 17025 standartui pagal tai, ar laboratorijoje yra reikiami Kokybės valdymo sistemos dokumentai, ar sistema įdiegta, ar ji aktyviai veikia ir ar laikomasi nustatytų techninių reikalavimų (darbuotojams, metodikoms, įrangai, patalpoms ir t.t.).

Kriminalistinių tyrimų metu ekspertai susiduria su įvairiausiais objektais, kurie gali būti labai jautrūs aplinkos poveikiui, sąlygoms, užteršimui; dažnai objektai perkeliama iš vienos vietos laboratorijoje į kita, todėl įrodymų tęstinumo klausimas taip pat gali iškilti. Tačiau akredituotos laboratorijos eksperto išvadas yra žymiai sunkiau tokiais pagrindais užginčyti, o klausimų, kurie gali būti užduodami ekspertui teisme, eilė labai susiaurėja. Be to, akreditacija parodo, kad laboratorijos rezultatai gali būti pripažįstami ir kitose šalyse jų teisėsaugos institucijų bei teismų.

Akreditacija itin rekomenduojama Europos kriminalistinių tyrimų institucijų asociacijos (European Network of Forensic Science Institutes - ENFSI), organizacijos, kurioje keičiamasi kriminalistikos mokslo žiniomis ir patirtimi tarp Europos šalių laboratorijų.³² Nors ENFSI rekomendacijos nėra privalomo pobūdžio, kriminalistinius tyrimus atliekančios laboratorijos turi jų laikytis siekdamos neatsilikti nuo kitų. Be to, Interpolas ir Europolas rekomenduoja akredituoti savo valstybių narių laboratorijas užtikrinant duomenų, kuriais Lietuva keičiasi su šiomis organizacijomis ir jų duomenų bazėmis, patikimumą ir pripažinimą. Akreditacija išskiriama kaip vienas iš sprendimų ir tarp kitų kriminalistinių tyrimų institucijų Europoje.³³

Reikia atsakyti į 2 svarbius klausimus:

- Kam kriminalistinių tyrimų centre reikia diegti standartą ISO/IEC 17025?
- Kokius pranašumų įgaus laboratorijos, veikiančios pagal standarto ISO/IEC 17025 reikalavimus?

³² Europos kriminalistinių tyrimų institucijų asociacijos (European Network of Forensic Science Institutes - ENFSI) interneto svetainė// <http://www.enfsi.eu/page.php?uid=45>; prisijungimo laikas: 2008-10-14.

³³ Drobnys V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras nenusileidžia analogiškomis institucijoms užsienyje// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).

LP KTC laboratorijoms reikia praeiti akreditaciją tam, kad:³⁴

- Užtikrinti centre atliekamų tyrimų mokslinį pagrįstumą, atkartojamumą, nešališkumą ir patikimumą;
- Užtikrinti laboratorijų pripažinimą Lietuvoje ir užsienyje;
- Sumažinti nusiskundimų iš teismų bei teisėsaugos sistemos skaičių;
- Padidinti atliekamų tyrimų kokybę;
- Lengviau gauti finansavimą projektams, tame tarpe Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramą.

• **Teigiami pokyčiai vidinėje LP KTC veikloje:**

- Padidės pasitikėjimas tyrimų rezultatais;
- Padidės įstaigos darbuotojų teisių ir pareigų nustatymo tikslumas ir korektiškumas;
- Atsiras aiškumas nustatant leidimus dirbti su konkrečia įranga ir įgaliojimus atlikti konkrečius tyrimus;
- Laboratorijų valdymo sistema taps skaidresne;
- Patobulės laboratorijų informacijos srautų valdymas;
- Sumažės naujų darbuotojų adaptacijos terminai;
- Padidės darbuotojų technologiškumas;
- Atsiras galimybė nustatyti nekokybiškų pasaugų suteikimo priežastys ir jas pašalinti;
- Padidės kontrolės kokybė;
- Sumažės neatitikčių ir klaidų dažnumas.

• **Teigiami pokyčiai išorinėje LP KTC veikloje:**

- Padidės užsakovų pasitikėjimas gaunamų paslaugų kokybe;
- Padidės užsakovų įsitikinimas kokybiškų paslaugų gavimo stabilumu.

• **Sertifikato PR (visuomeninio informavimo ir reklamos) funkcija:**

- Pagerės visuomenės nuomonė apie LP KTC.
- Padidės Lietuvos ir užsienio įstaigų pasitikėjimas LP KTC.

Taigi, laboratorijų akreditavimas pagal standarto ISO/IEC 17025 reikalavimus – tai naujas, aukščiausias laboratorijų raidos etapas, o taipogi oficialus tarptautinis LP KTC kompetencijos pripažinimas.

³⁴ Garaj J. Ways to improve the quality of testing// Accreditation and Quality Assurance: Journal for Quality, Comparability and Reliability in Chemical Measurement. 1996, Nr. 4 vol. 1. P. 31.

Praktikoje, akreditaciją vykdo sertifikuotos institucijos, ir Lietuvoje tai būtų Nacionalinis akreditacijos biuras prie Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos. Biuras vykdo nacionalinės akreditacijos įstaigos funkcijas ir yra atsakingas už gaminių, kokybės ir aplinkos apsaugos valdymo sistemų, darbuotojų kvalifikacijos įstaigų, tyrimų ir kalibravimo laboratorijų bei kontrolės įstaigų akreditavimą.

Vis dėlto kriminalistinių tyrimų laboratorijos akreditacija yra labai sudėtingas darbas. Be Kokybės valdymo dokumentų apžvalgos ir įvertinimo gali prireikti ir laboratorinių procesų bei procedūrų, tame tarpe DNR, daktiloskopinių, trasologinių, cheminių, balistinių, transporto priemonių ir pan. tyrimų, įvertinimo. Tam yra būtinos specifinės kiekvienos kriminalistikos srities žinios ir išmanymas.

LP KTC kreipėsi į Nacionalinį akreditacijos biurą dėl centro laboratorijų akreditacijos, tačiau paaiškėjo, kad biuras, neturėdamas pakankamos kriminalistinių laboratorijų akreditavimo patirties bei būtinų specialistų, negali pats atlikti tokios akreditacijos. Nacionalinis akreditacijos biuras galėtų tik iš dalies koordinuoti akreditacijos procesą samdydamas reikalingus ekspertus iš užsienio akreditacijos įstaigų. Toks akreditavimo būdas finansiškai neapsimoka, nes būtų žymiai pigiau ir patogiau kreiptis į užsienio akreditacijos tarnybą, galinčią atlikti visą akreditaciją savo jėgomis.

3.2.1. LP KTC pasiruošimas akreditacijai

2004 m. Europos Sąjunga (ES) pritarė išorinės Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro (toliau – Centras) akreditacijos projektui. Šį projektą sudaro du komponentai:

1. Techninės pagalbos teikimas Centro kokybės sistemai tobulinti (finansavimas 150 tūkst. eurų);
2. Oficialioji Centro akreditacija (finansavimas 50 tūkst. eurų).

Projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro akreditacija pagal standarto ISO 17025 reikalavimus“ komponentas Nr. 1: „Techninė pagalba Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centrui pasiruošti akreditacijai.“

2005 m. vasarą apibendrinus tarptautinio konkurso rezultatus Centro partneriu pasirinktas Olandijos teismo ekspertizės institutas. Aktyviai bendradarbiauti su šiuo institutu pradėta nuo 2006 m. rugsėjo mėn., kai projektas buvo oficialiai pristatytas.

Pradėta labai intensyviai projektą įgyvendinti, per laikotarpį nuo 2006 m. rugsėjo mėn. iki 2007 m. liepos mėn. Centre lankėsi įvairių kriminalistinių tyrimų rūšių Olandijos specialistai, kurie tiesiogiai ar elektroninėmis komunikavimo priemonėmis teikė praktinius patarimus ir kitokią pagalbą Centro darbuotojams kokybės sistemai tobulinti.

Po tris mėnesius trukusio pasirengimo, tarp Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau – CPVA), Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos ir NFI buvo pasirašyta ir 2006 m. rugpjūčio 21 d. įsigaliojo sutartis.

Iškilmingas Centro akreditacijos projekto pristatymas įvyko **2006 m. rugsėjo 11 d.**

Netrukus buvo atrinkti ir pradėti versti dokumentai, reikalingi projekto partneriams iš Olandijos pasiruošti apžvalginiam vizitui į LP KTC rugsėjo 11-14 d.

Jau po dviejų dienų, 2006 m. rugsėjo 12-13, buvo atlikinėjama pirmoji LP KTC kokybės valdymo sistemos apžvalga, po kurios turėjo būti parengta neatitikčių analizė.

Apžvalgos rezultatai buvo pateikti LP KTC skyrių vadovams ir kokybės vadybininkei bei LP KTC vadovybei dviejų atskirų susirinkimų metu 2006 m. rugsėjo 14 d.

Po apžvalgos buvo parengta nustatytų neatitikčių analizės ataskaita su gerinimo pasiūlymais.

Susirinkimo su LP KTC vadovybe metu 2006 m. rugsėjo 14 d. buvo pateikta preliminari tolesnių projekto veiksmų programa.³⁵

2006 m. rugsėjo 19 d. buvo pradėta atrinkinėti techninius ekspertus iš skirtingų NFI skyrių. Buvo sudaryta ekspertų grupė iš ginklų tyrimo eksperto, daktiloskopinių tyrimų eksperto, trasologinių tyrimų eksperto, narkotinių medžiagų tyrimo eksperto, rašysenos tyrimų eksperto, informacinių technologijų tyrimo eksperto, toksikologinių tyrimų eksperto, biologinių tyrimų (DNR) eksperto, ir dviejų kokybės užtikrinimo, kokybės kontrolės ekspertų.

2006 m. lapkričio 6 - 10 d. NFI ekspertų grupė ir kokybės kontrolės ekspertas LP KTC ir iš esmės analizavo kokybės valdymo sistemą atskiruose skyriuose.

Šio vizito rezultatai buvo pateikti LP KTC vadovybei ir kokybės vadybininkui. Atskiro susirinkimo metu, rezultatai buvo pristatyti Centro skyrių vadovams bei su kokybės sistema susijusiems darbuotojams. 2006 m. lapkričio 11 d. LP KTC buvo pateiktas neatitikčių sąrašas.

Bendradarbiauta taip intensyviai, kad Olandijos kolegos nutarė vykdyti net sutartyje nenumatytą priemonę - Centre įsteigė laikiną padalinį, kuris nepaliaujamai funkcionuoja (Olandijos teismo ekspertizės instituto kokybės kontrolės ekspertas nuolat atvykdavo į Centrą siekdamas įvertinti specialistų pažangą, atliktus darbus ir nustatyti efektyvias priemones išryškėjusiems trukumams šalinti ir tolesnės veiklos gaires).

LP KTC darbuotojai turėjo galimybę aptarti galimus neatitikčių taisymo ar pašalinimo būdus.

Buvo nutarta laikytis tokios procedūros:

Kiekvieno mėnesio pirmąją savaitę bus nusiųsta LP KTC ataskaita apie pažangą į NFI.

³⁵ Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) ekspertų darbo grupė. LP KTC kokybės valdymo sistemos preliminarus vertinimo ataskaita. Haga, 2006.

Šią ataskaitą aptaria NFI ekspertai ir kokybės kontrolės ekspertas.

Netrukus po NFI ekspertų susirinkimo, kokybės kontrolės ekspertas dviem dienom apsilanko LP KTC ir dirba „NFI kabinete“ – specialiai NFI techniniams ekspertams įrengtuose darbo patalpose.

LP KTC kokybės valdymo sistemos dokumentacijos vertimas į anglų kalbą

Vienas iš reikšmingų projekto klausimų - vertimas. Šio projekto metu LP KTC kokybės sistemos dokumentai buvo išversti į anglų kalbą. Spalio mėnesį neatitikčių analizės ataskaita bei gerinimo pasiūlymai buvo išversti iš anglų kalbos į lietuvių.

Iki 2006 m. gruodžio mėn. buvo išverstos 81 standartinės veiklos procedūros (toliau – SVP):

Ginklų ir sprogmenų tyrimo skyrius – 4;

Daktiloskopinių tyrimų skyrius – 6;

Trasologinių tyrimų skyrius – 1;

Cheminių tyrimų skyrius – 4;

Dokumentų ir rašysenos tyrimo skyrius – 2;

Alkoholinių skysčių tyrimo skyrius – 3;

Biologinių tyrimų skyrius – 15;

Kokybės skyrius – 41;

Neatitikčių analizės ataskaita – 1;

Gerinimo pasiūlymų ataskaita – 1;

Iš viso buvo išversti 485 puslapiai.

NFI ekspertų vizito metu paaiškėjo, kad būtų labai naudinga išversti tam tikrus olandiškus kokybės sistemos dokumentus į lietuvių kalbą. Šie išversti dokumentai pasitarnautų kaip pavyzdys diegiant kokybės užtikrinimo sistemą LP KTC.

Po Olandijos projekto grupės ir NFI ekspertų vizito 2006 m. lapkritį, ataskaitos projektas su audito išvadomis buvo pateiktas LP KTC. 2006 m. gruodžio pabaigoje buvo parengta oficiali neatitikčių ataskaita su gerinimo pasiūlymais anglų ir lietuvių kalbomis, kuri 2007 m. sausio mėn. buvo perduota LP KTC vadovybei.³⁶

Atsižvelgiant į LP KTC vadovybės pageidavimą įtraukti daktiloskopinius lyginamuosius tyrimus į akreditacijos sritį, buvo paprašyta eksperto iš Olandijos nacionalinio kriminalinės žvalgybos skyriaus atlikti pirštų pėdsakų lyginimo auditą ir neatitikčių analizę daktiloskopinių tyrimų skyriuje. Olandijos nacionalinio kriminalinės žvalgybos skyrius užsiima Olandijos daktiloskopinės duomenų bazės tvarkymu.

³⁶ Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) ekspertų darbo grupė. LP KTC kokybės valdymo sistemos galutinio vertinimo ataskaita. Haga, 2006.

Olandijos kriminalistikos instituto (NFI) ekspertų vizitai į LP KTC

Nuo 2007 m. vasario 21 iki 25 d. buvo suorganizuotas išplėstas vizitas į LP KTC, siekiant susidaryti vaizdą apie realią akreditacijos proceso būklę. Siekiant suspėti įgyvendinti projektą laiku, buvo nutarta, kad šiuo metu turi būti apibrėžta akreditacijos sritis paraiškoje Olandijos akreditacijos tarnybai.

Vasario mėnesį LP KTC lankėsi NFI transporto priemonių identifikavimo ekspertas, DNR pirštų pėdsakų sulyginimo ekspertas, išorinis kokybės konsultantas, NFI kokybės ekspertas, NFI DNR tyrimų ekspertas.

Vizito programa buvo sudaryta iš:

Konsultacijų su išoriniu kokybės konsultantu dėl pažangos šalinant neatitiktis, nustatytas rugsėjo mėnesį. Be to, buvo diskutuota apie kitas galimybes gerinti bendruosius kokybės valdymo sistemos klausimus.

3.2.2. Bendradarbiavimas su tarptautinė akreditacijos tarnyba

Po vizito vasario mėnesį ir po vidinių konsultacijų, NFI projekto grupė rekomendavo LP KTC vadovybei įtraukti šiuos LP KTC skyrius ir tyrimų rūšys į akreditacijos sritį³⁷:

- Balistiniai tyrimai ir identifikacinė analizė;
- Transporto priemonių identifikavimas;
- Narkotinių medžiagų analizė (amfetaminas ir metamfetaminas)
- Alkoholio tyrimai (dujinė chromatografija ir tūrio koncentracijos nustatymas)
- Rašysenos tyrimai (neįtraukiant dokumentų tyrimų)
- Daktiloskopiniai tyrimai (ryškinimas ir lyginimas)
- Trasologiniai tyrimai.

Projekto grupė išreiškė susirūpinimą dėl biologinių tyrimų skyriaus (DNR tyrimai) ir rekomendavo neįtraukti šio skyriaus į akreditacijos sritį.

2007 m. vasario 28 d. NFI išsiuntė galimų (tarptautinių) kandidatų atlikti oficialų auditą sąrašą Olandijos akreditacijos tarnybai (RvA).

2007 m. kovo 1 d. LP KTC viršininkas oficialiai paprašė Olandijos akreditacijos tarnybos (RvA) inicijuoti akreditacijos procedūrą veiklai, nurodytai LP KTC srityje (tame tarpe ir Biologinių tyrimų skyriaus veiklai).³⁸

³⁷ Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) ekspertų darbo grupė. LP KTC kokybės valdymo sistemos galutinio vertinimo ataskaita. Haga, 2006. P.3.

³⁸ Olandijos akreditacijos tarnyba (RvA). LP KTC Kokybės valdymo sistemos audito ataskaita. Utrecht, 2007.

Akreditacijos proceso darbų grafikas:

Pats akreditacijos procesas vyko pagal griežtą darbų grafiką:

Balandžio vidurys – dokumentų vertimo pradžia

Balandžio pabaiga – išversti dokumentai išsiunčiami į RvA

Gegužės pirmoji pusė – dokumentų analizė RvA

Gegužės antroji pusė – RvA apžvalginis vizitas

Birželio paskutinė savaitė

Liepos pirmoji savaitė – NFI ekspertų grupės antras (galutinis) auditą ruošiantis Centro išorinei akreditacijai.

Rugsėjo antroji pusė - spalio – LP KTC auditas, atliekamas RvA.

Akreditacijos proceso eiga:

2007 m. pavasaris:

NFI kokybės eksperto vizitai į LP KTC kartą į mėnesį. Buvo suorganizuotas LP KTC ekspertų vizitas į NFI. Balandžio mėnesį buvo atkreiptas ypatingas dėmesys į matavimų neapibrėžtį. NFI ekspertė lankėsi LP KTC ir skaitė paskaitą bei dalinosi informacija šiuo klausimu. Kiekvieną mėnesį LP KTC skyriai rengė ataskaitas ir siuntė į NFI;

2007 m. balandžio mėn. LP KTC atliko vidinį Kokybės valdymo sistemos auditą. Remiantis vidinio audito rezultatais buvo priimtas sprendimas dėl antrojo (galutinio) audito, kurį atliks NFI ekspertų grupė.

2007 m. vasara:

NFI ekspertų grupė atliko antrą (galutinį) auditą. NFI suteikė pagalbą rengiant veiksmų planą pašalinti neatitiktims.

2007 m. rudenį:

Atliktas LP KTC kokybės valdymo sistemos auditas. Įgyta oficiali akreditacija.³⁹

LP KTC ir NFI įdėjo daug pastangų vykdant projektą ir siekiant tarptautinės akreditacijos. Šių pastangų dėka projekto padaryta pažanga atitiko projekto plane numatytam grafikui. Projektas buvo sėkmingai baigtas praėjus 13 mėnesių nuo jo pradžios – **2007 m. spalio 31 d.** ir LP KTC įgijo akreditaciją. Gautas akreditacijos sertifikatas galioja 4 metus, t.y. iki 2011 m. spalio 31 d, kai bus atliktas pakartotinis LP KTC kokybės valdymo sistemos įvertinimas.

³⁹ Olandijos akreditacijos tarnyba (RvA). LP KTC Kokybės valdymo sistemos audito ataskaita. Utrecht, 2007.

3.2.3. LP KTC akreditacija

Akreditacijos procedūros, atliekamos Olandijos akreditacijos tarnybos (RvA), etapai.

Akreditacijos siekianti organizacija turi pateikti paraišką akreditacijai atlikti. Akreditacijos įstaiga savo vertinimą atlieka griežtai remiantis patvirtintais standartais. Kai kurie standartai yra raštiškai išaiškinti RvA.

Akreditacijos paslaugos yra mokamos. Kiekvienam vertinimui RvA iš anksto sudaro mokėjimo planą.⁴⁰

2005 m. gruodžio 15 d. paskelbtas akreditacijos projekto antrojo komponento nugalėtojas – Olandijos akreditacijos tarnyba (RvA – Raad voor Accreditatie). Pasirašyta trišalė sutartis tarp Policijos departamento, Centrinės projektų valdymo agentūros ir RVA dėl paslaugų teikimo t. y. oficialaus Centro kokybės sistemos įvertinimo pagal ISO 17025 standarto reikalavimus.

RVA paskyrė vyriausiąjį auditorių Dr. Coor de Ruiter. Vyriausiajam auditoriui 2007 m. kovo 4 d. buvo pateiktas Centro kokybės vadovas ir kiti pagrindiniai kokybės valdymą reglamentuojantys teisės aktai, išversti į anglų kalbą.

2007 m. gegužės 23–24 d. vyriausiasis auditorius atliko įvadinį Centro kokybės vadybos sistemos auditą ir ataskaitą pateikė Centro vadovybei, kuri šiuo metu analizuoja pateiktas pastabas ar pasiūlymus.

2007 m. liepos 7–9 dienomis įvyko oficialus Centro pasirengimo akreditacijai auditas, kurį atliko auditorių komanda, sudaryta iš vyriausiojo auditoriaus ir 5 įvairių tyrimų rūšių Olandijos teismo ekspertų.

Akreditacija vyko pagal RvA pasiūlytą akreditacijos atlikimo metodiką:⁴¹

1-as etapas. Preliminarus vertinimas.

Šios pradinės fazės metu RvA sprendžia ar įstaiga yra pakankamai pasiruošusi priminam vertinimui įvyksiančiam po tam tikro laiko tarpo. Tai apsaugos priemonė, užtikrinanti tai kad nebus pradėtas brangus akreditacijos sričių vertinimas jei trūksta esminių vertinimo srities elementų.

⁴⁰ Olandijos akreditacijos tarnybos interneto svetainė//

http://www.rva.nl/resources/AMGATE_10218_1_TICH_R67271244222125/AMGATE_10218_0_TICH_R68430685607;
prisijungimo laikas: 2008-11-31.

⁴¹ Olandijos akreditacijos tarnybos interneto svetainė//

http://www.rva.nl/resources/AMGATE_10218_1_TICH_R67271244222125/AMGATE_10218_0_TICH_R68430685607;
prisijungimo laikas: 2008-11-31.

Preliminaraus vertinimo rezultatas – ataskaita su aptiktomis neatitiktimis. Pasikonsultavus su akredituojama įstaiga priimamas sprendimas pradėti pirminį vertinimą.

2-as etapas. Pirminis vertinimas.

Pirminio vertinimo metu tikrinamas atitikimas standarto reikalavimams. Rezultatai pateikiami ataskaitoje. Šio etapo baigiamajame posėdyje visa gauta informacija aptariama su klientu. Jei yra aptiktos neatitiktys, įstaiga turi 6 mėnesius jų koregavimui. Taip pat akredituojama įstaiga gali apskusti aptiktas neatitiktys.

Jei nerasta neatitikčių, šiuo atveju gali būti suteikta akreditacija. Akreditacijos tarnyba nedelsiant pereina į 3 etapą: galutinis sprendimas dėl akreditacijos.

3-as etapas. Sprendimas dėl akreditacijos.

Paskesnis vertinimas yra atliekamas per sekančius 6 mėnesius. Tikrinama ar rastos neatitiktys buvo tinkamai ištaisytos ir atitinka standarto ir konkrečių taisyklių reikalavimus. Jei taip – įstaiga yra akredituojama. Tai yra daroma remiantis ataskaita ir pritarus vertinimo komisijos vadovui.

Akreditacijos komisija RvA vadovui siūlo suteikti akreditaciją įvertintai įstaigai. Akreditacija galioja vienerius metus. Akredituota įstaiga turi teisę naudoti RvA logotipą (žr. 2 pav.) bet kurioje komunikavimo formoje. Be to, logotipas turi būti patalpintas įstaigos interneto tinklalapyje.

2 pav. Olandų akreditacijos tarnybos logotipas

4-as etapas. Kasmetinis vertinimas.

Pranešimas apie kasmetinį vertinimą pateikiamas mažiausiai prieš 2 mėnesius, tam kad vertinama įstaiga galėtų tinkamai pasiruošti. Vertinimo metu gali būti aptiktas „A“ ir „B“ tipo neatitiktys:

Neatitiktis „A“ tipo turi būti ištaisyta nedelsiant.

Neatitiktis „B“ tipo turi būti ištaisyta per 2 mėnesius.

Vertinimo komanda turi vieną mėnesį koregavimo veiksmu vertinimui atlikti. Po kiekvieno vertinimo RvA vadovas sprendžia ar pratęsti akreditaciją.

Kartais akreditacija yra suspenduojama dėl vertinamosios įstaigos nesugebėjimo atitikti standarto reikalavimus. Suspenduota įstaiga turi konkretų laiko tarpą per kuri turi viską ištaisyti. Jei per nustatytą terminą neatitiktis nėra ištaisytos, RvA turi teisę atšaukti akreditaciją.

5-as etapas. Pakartotinis vertinimas kas 4 metus.

Po to, kai kasmet buvo įvertinta po 25% akredituotų metodų, yra atliekamas pakartotinis visos KVS vertinimas. Savo apimtimi šis etapas yra beveik identiškas pirminiam vertinimui. Jei pakartotinio patikrinimo metu nebuvo nustatyta neištaisytų neatitiktčių, audito įstaiga priima sprendimą pratęsti ankščiau išduotą akreditacijos sertifikatą. Po to atitinkamai pakartojami etapai 3 ir 4.

6-as etapas. Vertinimo srities išplėtimas.

Akredituota įstaiga gali plėsti vertinamų sričių skaičių. Tai gali įvykti jei, pavyzdžiui, įstaiga plečia savo veiklą. Remiantis paraiška dėl akreditavimo srities išplėtimo, RvA sprendžia ar gali būti atliktas naujos srities vertinimas, jai taip – koku būdu. Plečiama veikla turi atitikti tuos pačius standarto reikalavimus, kaip ir pagrindinė veiklos sritis. Jei situacija kitokia, įstaiga turi pateikti naują atskirą paraišką akreditacijai.

Iš viso Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre buvo akredituoti dvylika tyrimų metodų, naudojamų aštuoniuose Centro skyriuose (žr. 5 lentelė).

5 lentelė.

Akredituotu LP KTC tyrimų metodų sąrašas:

Nr.	Tiriamąo objekto pavadinimas	Tyrimo arba tikrinamo parametro (charakteristikos) pavadinimas ir nustatymo būdo arba priemonės pavadinimas	Normatyvinio arba kito dokumento, nustatančio tyrimo metodus, žymuo
1	Etilo alkoholis, etilo alkoholio skiediniai ir alkoholiniai gėrimai (spiritiniai gėrimai)	Tūrinės etilo alkoholio koncentracijos nustatymas spiritometrais	LST 1536:2004, 4 skyrius; Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2870/2000, I priedėlis
2	Etilo alkoholis, etilo alkoholio skiediniai ir alkoholiniai gėrimai (spiritiniai gėrimai)	Metanolio koncentracijos nustatymas dujine chromatografija, FID (liepsnos jonizaciniu detektoriumi)	Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2870/2000, 3 metodas

3	Narkotinės ir psichotropinės medžiagos (milteliai, tabletės)	Kiekybinis amfetamino ir metamfetamino nustatymas dujine chromatografija, FID	KTC SVP – 4/110
4	Neporėti objektai (stiklas, plastikas, metalas ir pan.)	Rankų pėdsakų ryškinimas cianoakrilatu	KTC SVP – 7/04
5	Porėti objektai (popierius, kartonas, neapdorota mediena)	Rankų pėdsakų ryškinimas ninhidrinu	KTC SVP – 7/03
6	Rankų pėdsakai	Rankų pėdsakų identifikacija vizualiuoju tyrimu	KTC SVP – 7/07
7	Ginklai ir šaudmenys	Kulkų ir tūmelių identifikacija vizualiuoju tyrimu ir lyginamąja mikroskopija	KTC SVP – 3/4
8	Įvairūs paviršiai, pvz., metalas	Įrankių/mechanizmų pėdsakų palyginimas vizualiuoju tyrimu ir lyginamąja mikroskopija	KTC SVP – 2/03
9	Rašysena ir parašai	Identifikacija vizualiuoju tyrimu	KTC SVP – 1/6
10	Transporto priemonės	VIN nustatymas vizualiuoju tyrimu	KTC SVP – 9/5
11	Transporto priemonės	VIN atkūrimas cheminiu ėsdinimo būdu	KTC SVP – 9/7
12	Žmogaus kraujas	10 skirtingų lokusų ir amelogenino amplifikavimas PGR būdu ir genotipo nustatymas	KTC SVP – 5/12 KTC SVP – 5/21 KTC SVP – 5/212 KTC SVP – 5/7 KTC SVP – 5/05 KTC SVP – 5/9

Šaltinis : Olandijos akreditacijos tarnyba (RvA). LP KTC Kokybės valdymo sistemos audito ataskaita. Utrecht, 2007

3.3. Kokybės valdymo sistemos įdiegimo rezultatų analizė

Magistro baigiamojo darbo specifika lėmė tai, kad yra pakankamai sunku tokio tyrimo metu gauti daug reikšmingų kiekybinių duomenų. Kaip buvo paminėta aukščiau, darbo pagrindą sudaro kokybiniai tyrimai, tad norint atlikti šią užduotį teko suskurti įsivaizduojamą kintamųjų imtį.

Pearson'o koreliacijos koeficientų skaičiavimas

Visi tyrimo metu gauti kiekybiniai duomenys buvo apdoroti statistinės analizės ir duomenų apdorojimo programine įranga SPSS (toliau – SPSS).

SPSS yra modulinis statistinis paketas, skirtas valdyti ir analizuoti duomenis bei atvaizduoti analizės rezultatus. SPSS tapo prognozinės analitikos technologijų lyderė. SPSS vartotojų yra visose veiklos sferose: telekomunikacijų, bankų, finansų, draudimo, sveikatos priežiūros, gamybos, mažmeninės prekybos, aukštojo mokslo, valstybiniame sektoriuje bei rinkos tyrimų.

Viena iš SPSS duomenų analizės funkcijų – koreliacijos (angl. – correlation) koeficiento nustatymas. Kadangi mūsų imtis nėra didelė, teks pasitenkinti dvireikšmiu („bivariation“) skaičiavimu. Analize→Correlate→Bivariate. Dialogo lange pasirenkame dvi norimas reikšmės ir pažymime varnele „Pearson correlation“. SPSS parodo koreliacija tarp dviejų kintamųjų naudojant savotiška tarpusavio ryšio kriterijų, kuris gavo „koreliacijos koeficiento“ pavadinimą. Atlikę šios veiksmus mes gausime lentelę su Pearson'o koreliacijos koeficientais. Koeficientas visada žymimas raide „r“ ir skaičiuojamas pagal šią formulę:⁴²

$$r_{xy} = \frac{\sum(x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{(n - 1)s_x s_y}$$

Čia: r_{xy} – koreliacijos koeficientas;

x_i ir y_i - kintamųjų reikšmės;

\bar{x} ir \bar{y} - jų vidurkiai;

s_x s_y – reikšmių porų kiekis.

r_{xy} reikšmės būna nuo 0 iki +1 arba iki -1.

⁴² Sakalauskas V. Duomenų analizė su STATISTICA : skiriama aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius : Margi raštai, 2003. P.78.

+1 reiškia visišką teigiamą ryšį: didėjant vieno iš kintamųjų reikšmėms vienareikšmiškai ir proporcingai (tiesinio ryšio atveju) didėja kito kintamojo reikšmės.

-1 reiškia visišką neigiamą ryšį: didėjant vieno iš kintamųjų reikšmėms, kito kintamojo reikšmės vienareikšmiškai ir proporcingai (tiesinio ryšio atveju) mažėja.⁴³

6 lentelė

Pearson 'o koreliacijos koeficiento⁴⁴ reikšmės

Koreliacija	Neigiama	Teigiama
Silpna	-0.29 iki -0.10	0.10 iki 0.29
Vidutinė	-0.49 iki -0.30	0.30 iki 0.49
Stipri	-1.00 iki -0.50	0.50 iki 1.00

Šaltinis: Leonavičienė T. SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose : mokomoji knyga. Vilnius, 2007.

Šio atveju bandome nustatyti tarpusavio ryšį tarp dviejų kintamųjų – išlaidos akreditacijai ir darbuotojų skaičius skyriuose. Išanalizavus 7 lentelę, mes matome teigiamą koreliacijos koeficientą 0,695 tarp 10 kintamųjų porų (N). Tai yra stipus koreliacinis ryšis, kuris leidžia teigti *kad kuo daugiau skyriuje darbuotojų, tuo daugiau išlaidų reikia šio skyrius SVP ir BVP neatitiktųjų šalinimui.*

7 lentelė.

Pearson 'o koreliacijos koeficiento skaičiavimo, naudojant programinį paketa SPSS, rezultatai.

		Išlaidos akreditacijai 2006 m. II ketv.	Darbuotoju skaičius skyriuje
Išlaidos akreditacijai 2006 m. II ketv.	Pearson Correlation	1	0,695
	N	10	10
Darbuotoju skaičius skyriuje	Pearson Correlation	0,695	1
	N	10	10

⁴³ Leonavičienė T. SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose : mokomoji knyga. Vilnius, 2007. P.24.

⁴⁴ Sakalauskas V. Duomenų analizė su STATISTICA : skiriama aukštųjų mokyklų studentams . Vilnius : Margi raštai, 2003. P.116.

Be Pearson'o koreliacijos koeficiento apskaičiavimo, darbe buvo naudojami ir kiti statistinių duomenų analizės metodai: stuomenų pateikimas sklaidos diagramoje, rodyklių vidurkių ir dažniausiai pasitaikančių verčių apskaičiavimas. Kaip ir ankstesniame tyrime duomenų analizei buvo panaudota programinė įranga SPSS.

Statistinėje analizėje buvo naudojami šie kintamieji (variables):

„skyrius“ – eilutė (ang. - string). Tai yra abėcėlės ženklų seka- LP KTC skyrių pavadinamai;

„neat_6Q2“- “neat_7Q4” – skalė (ang. - scale). Neatitikčių kiekis kokybės valdymo sistemos standartinėse veiklos procedūrose (SVP) ir bendrose veiklos procedūrose (BVP) nuo 2006 m. II ketvirčio iki 2007 m. IV ketvirčio;

„ishl_6Q2“- “ishl_7Q4” – skalė (ang. - scale). Neatitikčių šalininio kaštai nuo 2006 m. II ketvirčio iki 2007 m. IV ketvirčio;

„darb_sk“ – skalė (ang. - scale). Darbuotojų skaičius LP KTC skyriuose.

Šie duomenys yra parodyti 3 ir 4 pav. – „Data view“, „Variables view“.

Kaip matyti, duomenų nėra tikrai daug, tačiau to užtenka paprastiems statistiniams skaičiavimams ir nesudėtingai statistinei analizei.

Tam kad sudaryti bendrą vaizdą apie kintamųjų reikšmes galima panaudoti aprašomąją statistika (descriptive statistics).⁴⁵ Kaip pavyzdį galime paimti kintamąjį „neat_6Q2“, t.y. KVS neatitikčių kiekį 2006 m. II ketvirtį. Analize→Descriptive Statistics→Frequencies. Tam kad pateikta informacija būtų lengviau savinama ja galima pateikti histogramos pavidalu. Tam „frequensies“ dialogo lange paspaudžiame mygtuką „Charts“ ir išsirenkame reikšmę „Histogram“. Galima pažymėti varnele langelį „with normal curve“ – tai pridės kreivę, patogiai ir aiškiai rodančia vidurkį (angl. – „mean“). Šių manipuliacijų rezultatas – 5 pav. Šis grafikas puikiai parodo, kad *vidutiniškai viename LP KTC skyriuje 2006 m. II ketv. buvo apie 10 BVP ir SVP neatitikčių.*

Kitas aprašomosios statistikos pavyzdys pateiktas 6 pav. Ši parasta lentelė leidžia akimirksniu nustatyti LP KTC skyrius su didžiausiu ir mažiausiu neatitikčių kiekiu. Be to, galima lengvai sudaryti vaizdą apie bendra situaciją visoje įstaigoje. Ši lentelė leidžia teigti kad *daugiausia neatitikčių yra Biologinių (BioTS), Cheminių (ChTS) bei Informacinių technologijų (ItTS) tyrimo skyriuose.*

Dar vienas informatyvus statistinės analizės būdas – duomenų pateikimas sklaidos diagramoje (scatter plot).⁴⁶ Graphs→Legacy Dialogs→Scatter/Dot→Simple Scatter. Rezultatas pateiktas 7 pav.

⁴⁵ SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose : [mokomoji knyga] / Teresė Leonavičienė. - Vilnius, 2007. P.56.

⁴⁶ Ten pat, P.62.

Atvejų išdėstymas rodo kad *neatitikčių pašalinimui dažniausiai reikia apie 2000-2500 Lt, nepriklausomai nuo neatitikčių kiekio*. Tačiau yra ir išimčių, kurios viršija vidurkį kone 10 kartų.

Tikros statistinės programinės įrangos SPSS galimybės atsiskleidžia sudėtingoje statistinėje analizėje. Be tokių įrankių yra be galo sunku atlikti tokio pobūdžio skaičiavimus.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Pilnavertis kokybės vadybos sistemos funkcionavimas neįmanomas be jos nuolatinės kontrolės ir audito. Bet kurios įstaigos veikla (tame tarpe ir Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro) yra dinaminis procesas. Taisyklės, reglamentuojančios teisingą ir kokybišką funkcijų atlikimą, irgi privalo būti dinamiškos ir greitai adaptuotis prie besikeičiančių aplinkybių.

2. Diegiant kokybės valdymo sistema LP KTC buvo susidurta su sunkumais, sąlygotais tuo, kad ši įstaiga atlieka kriminalistinius tyrimus. Lietuvoje nėra akreditacijos įstaigų, sugebančių akredituoti daugumą kriminalistinių tyrimų metodų, naudojamų LP KTC. Dėl tos pačios priežasties iškilo būtinybė kreiptis į užsienio institucijas, tam kad jos suteiktų techninę pagalbą tobulinant KVS ir atliekat pasiruošimus auditui.

3. Siekiant akreditacijos, kaip teisingai funkcionuojančios kokybės valdymo sistemos įrodymo, yra labai tikslai numatyti visas su tuo susijusias išlaidas. Kaip rodo LP KTC akreditacijos pavyzdys, išlaidos pasiruošimui akreditacijai buvo kelis kartus didesnės, nei betarpiškai akreditacijos proceso kaštai. Preliminariai skaičiuojant sąnaudas akreditacijai, reikia numatyti ir tai, kad dalį išlaidų bus sunku apskaičiuoti materialiu pavidalu. Akreditacija reikalauja daug žmogiškųjų resursų, t.y. dalis darbuotojų bus atitraukta nuo savo įprasto darbo, ko pasekoje pastebimai sumažėja įstaigos produktyvumas.

4. Kokybės valdymo sistemos diegimas, tobulinimas ir palaikymas sąlygojo LP KTC atliekamų tyrimų skaičiaus sumažėjimą, bei pailgėjusius tyrimų atlikimo terminus. Šio atveju susidurta su reiškiniu, kai dėl kokybės nukenčia kiekybė. Pagrindiniai veiksniai, lemiantys tokius pokyčius yra padidėję dokumentų srautai ir būtinybė iki dešimties kartų daugiau dokumentuoti visus tyrimo metu atliekamus veiksmus. Be to, susidurta su gerai žinomu psichologiniu fenomenu, kai įstaigos darbuotojai priešinasi naujovių įvedimui. Olandijos akreditacijos biuro ekspertų nuomone tai nėra išskirtinis LP KTC bruožas, bet kuri įstaiga panašioje situacijoje susiduria su šia problema. Po adaptacijos periodo, kuris trunka 1 – 2 metus, įstaiga pradeda stabiliai veikti pagal naują tvarką, o darbuotojų nepasitenkinimą kėlusios naujovės natūraliai priimamos kaip neatsiejama darbo dalis.

5. Pasiruošimas akreditacijai pareikalavo ženklių pokyčių LP KTC kokybės valdymo sistemoje. Nors sistema buvo sukurta 2002 – 2004 metais, tačiau siekis atitikti standarto ISO/IEC 17025:2005 reikalavimams privertė patobulinti metodų validacijos (įteisinimo) procesą ir į LP KTC kokybės vadovą, standartines veiklos procedūras (SVP) įtraukti daugybę naujų nuostatų. Naujovės iš

esmės nepakeitė iki tol egzistavusios kokybės vadybos dokumentacijos, o tiesiog padarė ją išsamesne ir labiau pritaikyta standarto ISO 17025 2005-ųjų metų redakcijai.

6. Įstaigos, įdiegusios kokybės valdymo sistemą pagal standarto ISO 17025 reikalavimus, privalo siekti akreditacijos šioje srityje. Dažnai neužtenka vidinio audito tam, kad palaikyti teisingai funkcionuojančią KVS. Kvalifikuotų išorinių auditorių atliktas KVS patikrinimas leidžia ankstyvoje stadijoje pastebėti ir ištaisyti visas atsiradusias bei potencialias klaidas. Be tokios priežiūros ydinga veikla gali tapti visuotinai priimta praktika ir ateityje bus labai sunku kažką ištaisyti. Be to, atlikus išorinį auditą ir gavus atitikties sertifikatą, įstaiga įsipareigoja atlikti tęstinę sertifikuotų sričių priežiūrą ir palaikymą. Taip sukuriamą išliekamoji akreditacijos vertė ir įstaiga „pripranta“ prie kokybiško savo funkcijų atlikimo.

7. Darbe pasitvirtino hipotezė, kad Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro kokybės valdymo sistemos tinkamą įdiegimą pagal ISO/IEC 17025 standarto reikalavimus įrodo išorinės akreditacijos įstaigos išduotas sertifikatas. Standartas ISO 17025 turi griežtai nustatytas taisyklės, kuriomis remiantis suteikimas atitikties sertifikatas. Akreditavimo įstaiga, išduodanti šį dokumentą be išlygų privalo laikytis visų taisyklių ir įsitikinti tuo, kad audituojama įstaiga laikosi visų standarto ISO 17025 reikalavimų. Kokybės valdymo sistemos akreditavimas LP KTC rodo, kad ši sistema sukurta ir veikia pagal visus standarto ISO/IEC 17025:2005 reikalavimus.

8. Atliktas darbas galėtų būti pradžia atlikti kitus išsamesnius tyrimus. Analizuojant kokybės valdymo sistemos diegimą ir tobulinimą Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre buvo pastebėtas dažnai tokioje situacijoje pasitaikantis socialinis fenomenas – didžioji dauguma Centro darbuotojų priešinosi įvedamoms naujovėms. Toks požiūris į kokybės valdymo sistemą pastebimai lėtino jos diegimą. Būtų labai naudinga ir įdomu iširti šio fenomeno priežastys ir jo pašalinimo būdus. Sėkmingai atlikus šį darbą ir pasitelkus jo metu gautą informaciją būtų galima pastebimai pagreitinti ir palengvinti kokybės valdymo sistemos diegimą kitose įstaigose.

9. Šiame darbe išsamiai aprašytas kokybės valdymo sistemos sukūrimas ir tobulinimas konkrečioje įstaigoje. Surinkta ir išanalizuota informacija leidžia sudaryti pilną Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kokybės valdymo sistemos evoliucijos vaizdą. Darbe įvardinti ir išanalizuoti sistemos diegimo ypatumai, daugumą kurių sąlygojo šios įstaigos veiklos pobūdis, t.y. kriminalistiniai tyrimai. Tokia informacija ypač praverstų panašias funkcijas turinčioms institucijoms, besiruošiančioms diegti, tobulinti ar akredituoti kokybės valdymo sistemą. Kaip vieną iš tokių įstaigų galima įvardinti Lietuvos teismo ekspertizių centrą prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – LTEC). LP KTC patirtis sprendžiant įvairaus pobūdžio problemas akredituojant savo kokybės

valdymo sistemą galėtų teigiamai pasitarnauti LTEC nustatant įstaigos strateginius prioritetus ir pasirenkant kokybės valdymo sistemos tobulinimo instrumentus. Be to, darbe pateiktas akreditacijos proceso eigos aprašymas ir analizė atsakytų į daugelį besiruošiančios akredituotis įstaigos klausimų. Čia galima rasti atsakymus į tokius klausimus:

Kokios materialinės išlaidos patiriamos akredituojantis;

Kokios yra laiko ir žmogiškųjų resursų sąnaudos;

Į ką reikia atkreipti ypatingą dėmesį ruošiantis išorinei akreditacijai;

Kokiu iškyla sunkumų bendradarbiaujant su užsienio institucijomis ir t.t.

Surinkta informacija leidžia pamatyti teigiamus ir neigiamus kokybės valdymo sistemos audito aspektus. Turint tokio pobūdžio informaciją yra lengviau priimti sprendimą dėl akreditacijos būtinumo ir naujovių praktinės vertės.

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002-04-09 Nr.37-1341.

Periodiniai leidiniai:

1. Drobnyš V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centras nenusileidžia analogiškomis institucijoms užsienyje// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).
2. Garaj J. Ways to improve the quality of testing// Accreditation and Quality Assurance: Journal for Quality, Comparability and Reliability in Chemical Measurement. 1996, Nr. 4 vol. 1.
3. Gerasimavičius H. V. Iš kriminalistinių tyrimų Lietuvoje istorijos// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).
4. Jakubauskienė D. Sėkmę lemia vadyba// Policija. 2007, Nr. 4 (68 – 406).
5. Nedveckis G. Esame pasirengę atlikti ne tik šalies, bet ir užsienio teisėsaugos institucijų užsakymus// Policija. 2007, Nr. 23 (87 – 425).
6. Лациак О. Практический опыт управления качеством в криминалистической лаборатории Словацкой Республики// Теория и практика судебной экспертизы. 2007, Nr. 3 (7).

Speciali literatūra:

1. Gonestas E., Strielčiūnas R. R. Taikomoji statistika : vadovėlis kūno kultūros ir sporto specialybių studentams. – Kaunas: LKKA, 2003.
2. Kaziliūnas A. Kokybės vadyba : vadovėlis. Vilnius, 2007. – 395 p.
3. Kokybės vadyba : dokumentų rinkinys. - Vilnius : Lietuvos standartizacijos departamentas, 2007. - 391 p.
4. Kokybės vadyba Lietuvos integracijos į Europos Sąjungą procese : respublikinės konferencijos pranešimų medžiaga, 2002 m. lapkričio 27-28 d. / Lietuvos kokybės vadybos asociacija, Kauno technologijos universitetas, LR [Lietuvos Respublikos] ūkio ministerija, Lietuvos mokslų akademijos Technikos mokslų skyrius. - Kaunas : Technologija, 2002. - 190 p.
5. Kokybės vadybos sistemos dokumentų rengimo vadovas (tapatus ISO/TR 10013:2001) : LST ISO/TR 10013. - Vilnius : Lietuvos standartizacijos departamentas, 2003. - IV, 24 p.
6. Kokybės vadybos sistemos. Pagrindai, terminai ir apibrėžimai (ISO 9000:2000) : LST EN ISO 9000. - Vilnius : Lietuvos standartizacijos dep., 2001. - , 81 p.

7. Kurapka E., Malevski H., Palskys E. ir kt. Kriminalistikos technikos pagrindai: Vadovėlis. Vilnius: Eugrimas, 1998. – 288 p.
8. Leonavičienė T. SPSS programų paketo taikymas statistiniuose tyrimuose : mokomoji knyga. Vilnius, 2007. – 125 p.
9. Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius P. Kriminalistika. V., 1985.
10. Pociūtė D. Quality management. Vilnius : Technika, 2002. – 191 p.
11. Pociūtė D., Janušauskienė V., Vitkauskas R. Kokybės vadyba : mokomoji knyga. Vilnius : Technika, 2005. - 218 p.
12. Ruževičius J. Kokybės vadybos modeliai ir jų taikymas organizacijų veiklai tobulinti : mokomoji knyga. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2006. – 214 p.
13. Sakalauskas V. Duomenų analizė su STATISTICA : skiriama aukštųjų mokyklų studentams. Vilnius : Margi raštai, 2003. 235 p.
14. Vydas Čekanavičius, Gediminas Murauskas. Statistika ir jos taikymai : vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. - Vilnius, 2006. – 267 p.
15. David L. Goetsch, Stanley B. Davis. Quality management : introduction to total quality management for production, processing, and services. Upper Saddle River (N.J.), 2006. – 814 p.
16. Honsa, Julie D.; Deborah A. McIntyre. ISO 17025: Practical Benefits of Implementing a Quality System. 2003. – 216 p.
17. Quality Assurance in Analytical Chemistry / W.; Koch, Michael. – Springer, 2004. – 280 p.
18. Управление качеством : учебное пособие для вузов по специальности "Менеджмент" / В.М.Мишин. - Москва : ЮНИТИ, 2000. - 303 p.

Interneto svetainės:

1. Europos kriminalistinių tyrimų institucijų asociacijos (European Network of Forensic Science Institutes - ENFSI) interneto svetainė// <http://www.enfsi.eu/page.php?uid=45>; prisijungimo laikas: 2008-10-14.
2. Jungtinės Karalystės akreditavimo tarnybos interneto svetainė// http://www.ukas.com/about_accreditation/default.asp; prisijungimo laikas: 2008-11-03.
3. Laboratorių akreditacijos biuro (Laboratory Accreditation Bureau, L-A-B) interneto svetainė// <http://www.l-a-b.com/about-Laboratory-Accreditation-Bureau.htm>; prisijungimo laikas: 2008-10-25.
4. Lietuvos policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos interneto svetainė// <http://www.policija.lt/index.php?id=2796>; prisijungimo laikas: 2008-11-09.

5. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro interneto svetainė// <http://ktc.policija.lt>; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
6. Olandijos akreditacijos tarnybos interneto svetainė// http://www.rva.nl/resources/AMGATE_10218_1_TICH_R67271244222125/AMGATE_10218_0TICH_R68430685607; prisijungimo laikas: 2008-11-31.
7. Tarptautinės laboratorijų akreditavimo organizacijos (International Laboratory Accreditation Cooperation) interneto svetainė// <http://www.ilac.org/aboutilac.html>; prisijungimo laikas: 2008-11-20.
8. Tarptautinės standartizacijos organizacijos (International Organization for Standardization – ISO) interneto svetainė// http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=39883; prisijungimo laikas: 2008-11-02.

Kiti šaltiniai:

1. Gerasimavičius H. V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ataskaita apie atliktą darbą per 2007 m. 12 mėn. Vilnius, 2007. – 3 p.
2. Gerasimavičius H. V. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ataskaita apie atliktą darbą per 2008 m. 9 mėn. Vilnius, 2008. – 2 p.
3. Jungtinės Karalystės kriminalistinių tyrimų tarnyba (UK FSS). Projekto „Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro laboratorijos modernizavimas“ Nr. LT2001/IB/JH01B vykdymo 2003 m. IV ketv. ataskaita. Vilnius, 2003. – 56 p.
4. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. rugpjūčio 22 d. įsakymas nr. 5-V-568 „Dėl Lietuvos policijos kinologijos centro reorganizavimo prijungimo prie Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro būdu. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro nuostatai“.
5. Olandijos akreditacijos tarnyba (RvA). LP KTC Kokybės valdymo sistemos audito ataskaita. Utrecht, 2007. – 29 p.
6. Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) ekspertų darbo grupė. LP KTC kokybės valdymo sistemos preliminaraus vertinimo ataskaita. Haga, 2006. – 29 p.
7. Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) ekspertų darbo grupė. LP KTC kokybės valdymo sistemos pirminio vertinimo ataskaita. Haga, 2006. – 34 p.
8. Olandijos kriminalistinių tyrimų instituto (NFI) ekspertų darbo grupė. LP KTC kokybės valdymo sistemos galutinio vertinimo ataskaita. Haga, 2006.– 42 p.
9. Tarptautinė standartizacijos organizacija. Standartas ISO/IEC 17025:2005 „Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai“. 2005. - 28 p.

10. Tarptautinė standartizacijos organizacija. Standartas ISO/IEC 9000:2005 „Kokybės valdymo sistemos. Pagrindai ir sąvokos“. 2005. - 30 p.
11. Tarptautinė standartizacijos organizacija. Standartas ISO/IEC 9001:2008 „Kokybės valdymo sistemos. Reikalavimai“. 2005. - 27 p.

KOKYBĖS VALDYMO SISTEMOS DIEGIMAS LIETUVOS POLICIJOS KRIMINALISTINIŲ TYRIMŲ CENTRE

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: kokybės valdymo sistema (KVS), kokybės vadyba, akreditacija, kriminalistika, kokybės vadovas (KV), bendros veiklos procedūros (BVP), standartinės veiklos procedūros (SVP).

Viena iš priemonių kovoti su organizuotu nusikalstamumu ir didinti policijos patikimumą – tai efektyviai ir darniai veikiančios kokybės valdymo sistemos įdiegimas Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre (toliau – LP KTC).

Praktinė darbo vertė pasireiškia išvadų, gautų problemų analizės metu, aktualumu. Šias išvadas apie kokybės valdymo sistemos diegimą gali panaudoti platus spektras valstybinių institucijų bei privataus verslo įmonių, kuriant savo KVS diegimo strategiją. Daugelis valstybinių institucijų, kurioms iškilė būtynybė įdiegti KVS, susiduria su nežinomybės problema: tokio pobūdžio veiksmai dažniausiai niekada nebuvo atliekami, kas sąlygoja praktinių ir teorinių žinių stoką pirmame veiksmų etape. Šiame darbe bus aprašytos KVS diegimo gairės, potencialios problemos su kuriomis susiduriama dažniausiai, ir jų sprendimo algoritmai.

Mokslinio tiriamojo darbo tikslas – išsamiai išnagrinėti ir įvertinti kokybės valdymo sistemos diegimo teisėsaugos institucijoje eigos ypatybės ir problematiką, akreditacijos proceso veiksmus ir dalyvius, lemiančius sėkmingai ir efektyviai funkcionuojančios KVS įdiegimą.

Siekiant užsibrėžto tikslo moksliniame tiriamajame darbe vadovaujamosi šiais uždaviniais: duoti teorinį kokybės valdymo sistemos apibūdinimą, išsamiai išnagrinėti LP KTC akreditacijos eigą, kaip esminį faktorių lėmusį funkcionuojančios KVS įdiegimą, išskirti KVS diegimo procesų ypatumus, charakterizuojamų teisėsaugos institucijos specifika, išanalizuoti LP KTC standartinių veiklos procedūrų (toliau – SVP) pokyčius sąlygotus akreditacijos proceso koregavimo veiksmų, atlikti įvairių LP KTC skyrių veiklos analizę diegiant KVS, išanalizuoti pagrindinių KVS diegimo proceso dalyvių funkcijas bei įtaką sėkmingam iškeltų tikslų įgyvendinimui.

Mokslinio tiriamojo darbo objektas - Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro kokybės valdymo sistema kaip visuma.

Darbe panaudoti šie tyrimo metodai: kokybinė mokslinės literatūros analizė, aprašomasis metodas, analitinis metodas, kokybinė turinio analizė, kokybinis pusiau struktūruotas interviu (giluminis interviu), kiekybinė duomenų analizė, stebėjimas.

Tyrimo hipotezė: Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro kokybės valdymo sistemos tinkamą įdiegimą pagal ISO/IEC 17025 standarto reikalavimus įrodo išorinės akreditacijos įstaigos išduotas sertifikatas.

Tyrimo rezultatai ir išvados: pilnavertis kokybės vadybos sistemos funkcionavimas neįmanomas be nuolatinės kontrolės ir audito. Siekiant akreditacijos, kaip teisingai funkcionuojančios kokybės valdymo sistemos įrodymo, yra labai tiksliai numatyti visas su tuo susijusias išlaidas. Kokybės valdymo sistemos diegimas, tobulinimas ir palaikymas sąlygojo LP KTC atliekamų tyrimų skaičiaus sumažėjimą, bei pailgėjusius tyrimų atlikimo terminius. Pasiruošimas akreditacijai pareikalavo pokyčių LP KTC kokybės valdymo sistemoje. Padaryta daug pakeitimų metodu validacijos (įteisinimo) srityje. Įstaigos, įdiegusios kokybės valdymo sistemą pagal standarto ISO 17025 reikalavimus, privalo siekti akreditacijos šioje srityje. Darbe pasitvirtino hipotezė, kad Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimo centro kokybės valdymo sistemos tinkamą įdiegimą pagal ISO/IEC 17025 standarto reikalavimus įrodo išorinės akreditacijos įstaigos išduotas sertifikatas.

Implementation of quality management system in the Lithuanian police forensic science centre

SUMMARY

Keywords: Quality Management System (hereinafter – QMS), Quality Management, accreditation, forensic science, quality manual (hereinafter – QM), General Operational Procedures (hereinafter – GOP), Standard Operational Procedures (hereinafter – SOP).

The purpose of research study is to thoroughly examine and evaluate the peculiarities of the implementation of quality management system in law enforcement agency and to describe participants of the accreditation process, who are responsible for the correct and effective implementation of the QMS.

In pursue of the purpose determined in the research study the following tasks should be implemented: to give a description of the quality management system, thoroughly analyze all steps of Lithuanian police forensic science centre's (hereinafter - LP FSC) accreditation, as a determinant factor for the implementation of QMS, to highlight the peculiarities of the QMS implementation conditioned by the law enforcement agency's status, to analyze LP FSC QMS changes made in pursuit of carrying out the corrective actions, to perform analysis of LP FCS sections' activities during the implementation of QMS, to analyze the functions of major QMS implementation process participant and their influence on successful achieving of set tasks.

The object of the research study is the Lithuanian police forensic science centre's quality management system as a whole.

The following research methods have been used: qualitative analysis of the documents – the analysis of scientific literature, descriptive method, analytical method; empirical analysis – questionnaire, qualitative medium-structured interview (abyssal interview), qualitative content analysis, monitoring.

Research hypothesis. Accreditation certificate issued by the external accreditation body is a proof of the correct implementation of quality management system in the Lithuanian Police Forensic Science Centre according to the standard's ISO/IEC 17025 requirements.

Research results and conclusions.

The correct operation of quality management system is impossible without constant audit and self-control.

It's very important to correctly calculate all accreditation processes' costs beforehand. Commonly, new expenses arise during the accreditation process itself and these expenses sometimes dramatically exceed all expectations.

Implementation and upgrading of LP FSC quality management system reduced the number of examinations carried out by this institution and prolonged the terms of examination processes.

Preparation for the accreditation necessitated new quality management system amendments and changed to be made. Majority of these changes are related to the methods' validation studies.

Law enforcement agencies, which has implemented quality management system according to the ISO / IEC 15025 standard requirements are must seek accreditation carried out by the external accreditation body.

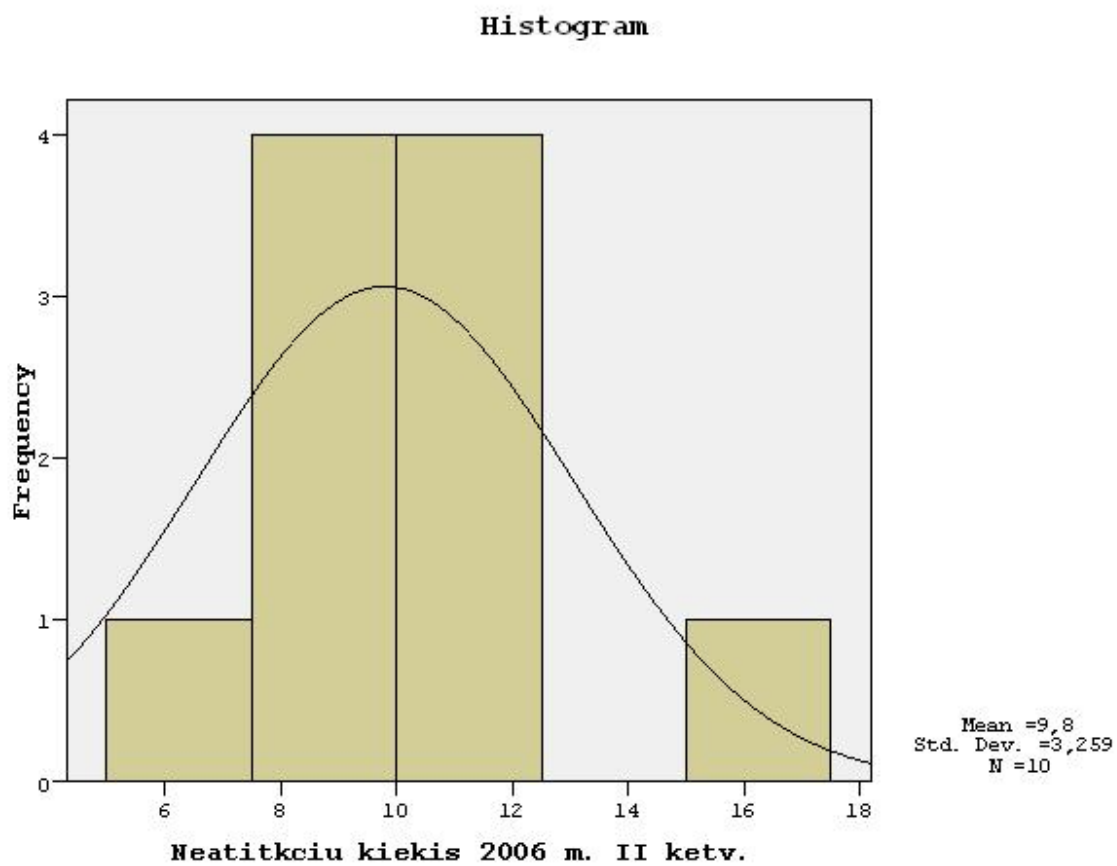
PRIEDAI

	skyrus	neat_6Q2	neat_6Q3	neat_6Q4	neat_7Q1	neat_7Q2	neat_7Q3	neat_7Q4	ishl_6Q2	ishl_6Q3	ishl_6Q4	ishl_7Q1	ishl_7Q2	ishl_7Q3	ishl_7Q4	darb_sk
2	BioTS	11	10	8	6	5	2	0	23000.0	20000.0	25000.0	29000.0	15000.0	30000.0	17000.0	26
3	ChTS	8	8	7	6	3	1	0	18000.0	14000.0	12000.0	15000.0	9000.0	12000.0	11000.0	10
4	AikTS	10	9	7	6	6	3	0	3000.0	2400.0	2300.0	1200.0	2200.0	1800.0	1300.0	6
5	TrTS	8	7	6	5	2	2	0	500.0	600.0	700.0	450.0	900.0	300.0	500.0	5
6	DokTS	5	5	4	3	1	0	0	1440.0	2000.0	1800.0	2100.0	2000.0	1500.0	1700.0	4
7	DakTS	8	6	5	5	3	2	0	1200.0	1000.0	900.0	500.0	2000.0	1200.0	1600.0	7
8	BalTS	12	11	10	8	4	2	0	800.0	500.0	600.0	400.0	800.0	1000.0	1000.0	4
9	ItTS	11	11	9	5	2	1	0	17000.0	12000.0	16000.0	19000.0	20000.0	14000.0	17000.0	9
10	QualMng	17	16	15	12	8	3	0	1300.0	1000.0	1500.0	1700.0	1900.0	1000.0	1400.0	2
11																
12																
13																
14																
15																
16																

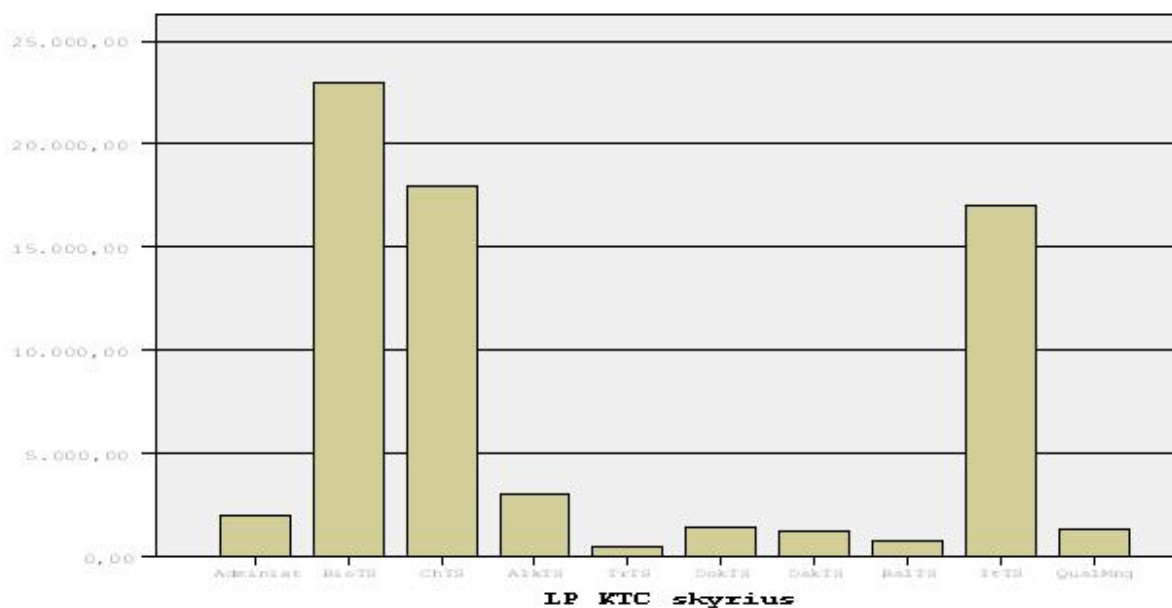
3 pav. Programinės įrangos SPSS analizuojamų statistinių duomenų rinkmena (angl. *Data view*)

	Name	Type	Width	Decimals	Label	Values	Missing	Columns	Align	Measure
1	skyrus	String	8	0	LP KTC skyrus	{1, BioTS}...	None	12	Left	Nominal
2	neat_6Q2	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2006 m. II ketv.	None	None	8	Right	Scale
3	neat_6Q3	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2006 m. III ketv.	None	None	8	Right	Scale
4	neat_6Q4	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2006 m. IV ketv.	None	None	8	Right	Scale
5	neat_7Q1	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2007 m. I ketv.	None	None	8	Right	Scale
6	neat_7Q2	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2007 m. II ketv.	None	None	8	Right	Scale
7	neat_7Q3	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2007 m. III ketv.	None	None	8	Right	Scale
8	neat_7Q4	Numeric	8	0	Neatitkciu kiekis 2006 m. IV ketv.	None	None	8	Right	Scale
9	ishl_6Q2	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2006 m. II ketv.	None	None	8	Right	Scale
10	ishl_6Q3	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2006 m. III ketv.	None	None	8	Right	Scale
11	ishl_6Q4	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2006 m. IV ketv.	None	None	8	Right	Scale
12	ishl_7Q1	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2007 m. I ketv.	None	None	8	Right	Scale
13	ishl_7Q2	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2007 m. II ketv.	None	None	8	Right	Scale
14	ishl_7Q3	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2007 m. III ketv.	None	None	8	Right	Scale
15	ishl_7Q4	Custom	8	2	Islaidos akreditacijai 2007 m. IV ketv.	None	None	8	Right	Scale
16	darb_sk	Numeric	8	0	Darbuotoju skaičius skyriuje	None	None	8	Right	Scale
17										

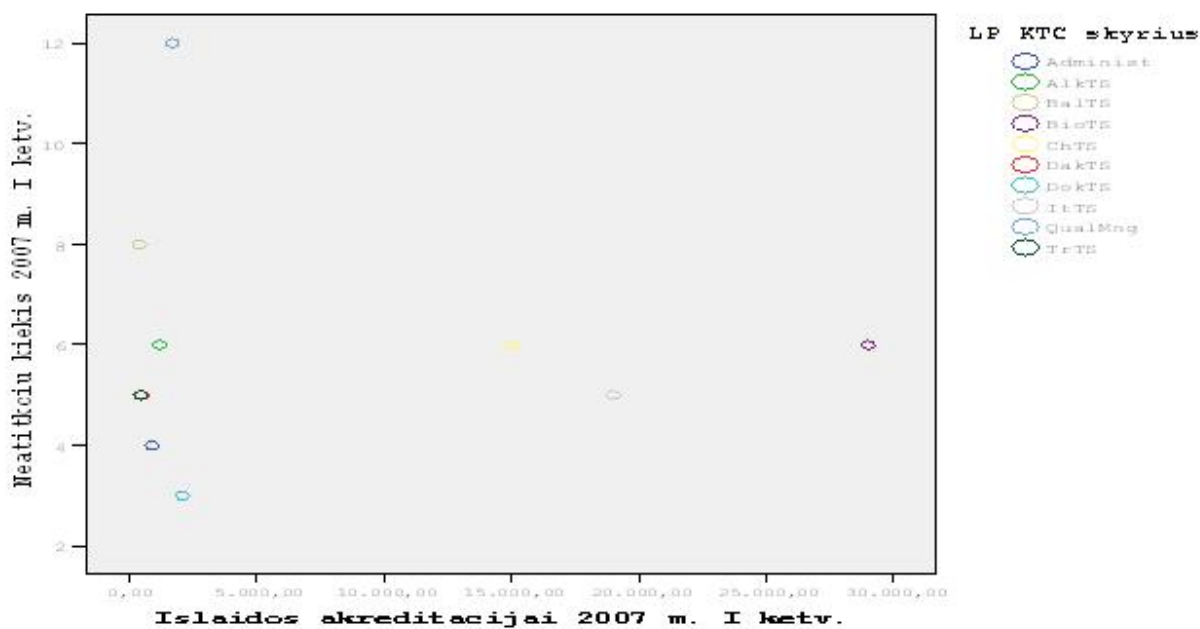
4 pav. Programinės įrangos SPSS analizuojamų kintamųjų rinkmena (angl. *Variables view*)

5 pav. Neatitkčių LP KTC KVS 2006 m. II ketv. dažniai (angl. *Frequency*)

6 pav. Akreditacijos išlaidų 2006 m II ketv. pasiskirstymas pagal skyrius

7 pav. Neatitikčių šalinimo kaštų išdėstymas pagal LP KTC skyrius (angl. Scatter plot)

8 pav. Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro akreditacijos pagal standartą ISO/IEC 17025:2005 sertifikatas